

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:

**Завідувач кафедри,
д. держ. упр., професор**

_____ **І. П. Приходько**

« ____ » _____ **2021 р.**

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Ефективне управління виробничими витратами з метою удосконалення
економічної безпеки підприємства**

**Виконала: студентка
освітньо-професійної програми
«Управління фінансово-
економічною безпекою»
зі спеціальності
073 «Менеджмент»
Демченко А.В.**

Керівник: доц. Ткаченко О.С.

Дніпро – 2021

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку і фінансів

Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою

Освітній ступінь магістр

ОПП «Управління фінансово-економічною безпекою»

Спеціальність 073 «Менеджмент»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу магістра

Демченко Аліни Віталіївни

1. Тема дипломної роботи «Ефективне управління виробничими витратами з метою удосконалення економічної безпеки підприємства».

керівник роботи Ткаченко Олександр Сергійович, к.е.н. доцент.

затверджені наказом ДДАЕУ від « ____ » _____ 2021 р. № _____

Строк подання студентом роботи – 10 лютого 2021 року

2. Вихідні дані до роботи Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», Закон України «Про основи національної безпеки України», Податковий кодекс України, облікові дані та звітність аграрно-виробничого товариства з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К».

3. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити). 1. Теоретичні основи управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. 2. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами в системі управління економічною безпекою підприємства. 3. Шляхи удосконалення управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства.

4. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень). Систематизація теорій вартості. Групування витрат за класифікаційними ознаками. Класифікація витрат для потреб обліку та прийняття управлінських рішень. Схема процесу управління виробничими витратами. Динаміка інтегрованого показника фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр. Схема областей економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К». Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К». Взаємозв'язок контролю з іншими функціями управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К». Вимоги до системи управлінського обліку та звітності АВ ТОВ «Агроцентр К». Графічна модель управлінського обліку у системі управління АВ ТОВ «Агроцентр К». Процес формування

обліково-інформаційного забезпечення витрат на виробництво та випуск сільськогосподарської продукції. Етапи формування управлінського обліку витрат на АВ ТОВ «Агроцентр К». Інформаційна база для складання внутрішньої управлінської звітності АВ ТОВ «Агроцентр К». Положення та інструкції, що регламентують правила ведення управлінського обліку. Блок-схема формування бюджету витрат на виробництво продукції. Процес впровадження системи бюджетування в АВ ТОВ «Агроцентр К». Організація системи бюджетування витрат у АВ ТОВ «Агроцентр К». Стратегічна мод управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К».

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 11 березня 2021 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичні основи управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства	Квітень 2021 р.	
2	Фінансово-економічна характеристика господарства	Травень 2021 р.	
3	Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами в системі управління економічною безпекою підприємства	Червень – серпень 2021 р.	
4	Шляхи удосконалення управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства	Вересень - жовтень 2021 р.	
5	Вступ. Висновки і пропозиції	Листопад 2021 р.	
6	Оформлення дипломної роботи	Грудень 2021 р.	

Студент _____
(підпис)

Демченко А.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____
(підпис)

Ткаченко О.С.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль в управлінні підприємством	9
1.2. Класифікація виробничих витрат з метою забезпечення економічної безпеки підприємства	19
1.3. Етапи процесу управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства	25
Висновки до першого розділу	35
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА	37
2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства	37
2.2. Характеристика організації роботи служби економічної безпеки товариства та оцінка її стану за окремими складовими	41
2.3. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами на підприємстві	51
Висновки до другого розділу	56
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	58
3.1. Удосконалення економічної безпеки шляхом впровадження управлінського обліку виробничих витрат на підприємстві	58
3.2. Бюджетування як елемент управління виробничими витратами	68
3.3. Шляхи покращення управління виробничими витратами для забезпечення економічної безпеки підприємства	74
Висновки до третього розділу	79
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	91

РЕФЕРАТ

Тема: «Ефективне управління виробничими витратами з метою удосконалення економічної безпеки підприємства»

Дипломна робота складається вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, 10 додатків, списку використаних джерел, що нараховує 64 найменувань, містить 6 таблиці і 18 рисунків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 91 сторінці друкованого тексту.

Об'єктом дослідження є процес управління виробничими витратами з метою удосконалення економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є економічні підходи до ефективністю управління виробничими витратами які забезпечують економічну безпеку товариства.

Методи дослідження. Методичну основу дослідження роботи склали наступні методи: загальний діалектико-матеріалістичний метод; загальнонаукові методи, такі як: системний, аналіз та синтез, індукція, дедукція, методи економічного, статистичний аналіз, метод експертних оцінок.

Узагальнено теоретичні основи управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Здійснено аналіз фінансово-економічного стану господарства. Надано характеристику організації роботи служби економічної безпеки підприємства та оцінено її стан за основними складовими. Досліджено обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами на підприємстві. Здійснено Удосконалення економічної безпеки шляхом впровадження управлінського обліку виробничих витрат на підприємстві; Розглянуто бюджетування як елемент управління виробничими витратами. Надано Шляхи покращення управління виробничими витратами для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Результати дипломного дослідження впроваджено в господарську практику АВ ТОВ «Агроцентр К», які підтверджуються витягом з протоколу засідання економічної ради підприємства № 11 від 10 грудня 2021 р.

Ключові слова

ВИРОБНИЧІ ВИТРАТИ, СОБІВАРТІСТЬ, ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, ПІДПРИЄМСТВО, УПРАВЛІННЯ, АНАЛІЗ.

Ключевые слова

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ РАСХОДЫ, Себестоимость, ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ, ПРЕДПРИЯТИЕ, УПРАВЛЕНИЕ, АНАЛИЗ.

Keywords

PRODUCTION COSTS, COST, ECONOMIC SECURITY, ENTERPRISE, MANAGEMENT, ANALYSIS.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах процес успішного функціонування та економічного розвитку вітчизняних підприємств багато в чому залежить від ступеня забезпечення їхньої економічної безпеки.

Потреба безперервного дотримання фінансової захищеності визначається для будь-якої товариства проблемою надання стійкості функціонування і здійснення основних цілей своєї роботи. Ступінь фінансової безпеки товариства залежить від того, наскільки ефективно керівництво і експерти будуть готові виключити можливі небезпеки і усунути шкідливі результати окремих негативних елементів зовнішньої і внутрішньої сфери.

Виробничі витрати займають одне з центральних місць серед сукупності проблем, що стоять перед суспільством. Нею займається економічна наука, вона важлива й у господарської практики. Особливо актуальною ця проблема стає на сучасному етапі розвитку економіки у зв'язку з посиленням конкуренції, посиленням підприємницьких ризиків, появою суб'єктів господарювання різних форм власності та відмінних за масштабами та рівнями розвитку.

Дослідженням проблем підвищення якості та ефективності управління виробничими витратами з метою забезпечення економічної безпеки підприємства, визначенням основних напрямів їх розвитку у світовій та вітчизняній практиці займалися такі відомі діячі як: Т. Безродної, Ф. Бутинця, В. Вольської, С. Голов, О. Гудзинського, В. Дерія, В. Жука, Т. Камін-ської, В. Лінник, Б. Мельничук, Є. Мних, І. Охріменка, А. Пилипенко, І. Садовської, В. Савчука, Л. Сука, А. Штангрет, О. Шпичака та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою написання дипломної роботи є обґрунтування напрямків підвищення економічної безпеки підприємства за рахунок ефективності управління виробничими витратами.

Відповідно до встановленої мети поставлені такі завдання дипломної

роботи:

- вивчити економічну сутність виробничих витрат їх класифікацію та роль в управлінні підприємством;
- дослідити етапи процесу управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства;
- проаналізувати фінансово-економічну характеристику товариства;
- оцінити організаційну роботу служби економічної безпеки товариства за окремими складовими;
- дослідити обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами на підприємстві;
- запропонувати шляхи покращення управління виробничими витратами для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління виробничими витратами з метою удосконалення економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є економічні підходи до ефективності управління виробничими витратами які забезпечують економічну безпеку товариства.

Методи дослідження. Методичну основу дослідження роботи склали наступні методи: загальний діалектико-матеріалістичний метод; загальнонаукові методи, такі як: системний, аналіз та синтез, індукція, дедукція, методи економічного, статистичний аналіз, метод експертних оцінок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці інструментарію з економічної оцінки ефективності управління виробничими витратами враховуючи підвищення рівня економічної безпеки товариства, отримано такі наукові результати:

удосконалено:

- економічну безпеку товариства шляхом впровадження управлінського обліку виробничих витрат, який передбачає процес

формування обліково-інформаційного забезпечення витрат на виробництво та випуск сільськогосподарської продукції;

- процес впровадження системи бюджетування виробничих витрат для товариства, який необхідно формувати у межах виробничих центрів відповідальності, оскільки основні проблеми при визначенні витрат виникають саме в виробничій сфері.

набули подальшого розвитку:

- стратегічна модель управління виробничими витратами товариства, основною метою якої є створення такої системи, яка буде виконувати функції планування, аналізу та контролю діяльності як окремих філіалів, так і всієї організації у цілому;

- ланцюжок цінностей, який є системою почергових процесів формування цінностей товариства. Він допоможе встановити взаємозалежність виробництва з подібних зовнішніх умов, як постачальники і споживачі, витрати на менеджмент і споживання товару, але також витрати каналів реалізована, тому він повинен бути індивідуальним, пристосованим до певного типу роботи. адаптованим до зовнішньої сфери.

Апробація результатів роботи. Наукові та практичні результати роботи обговорювалися та доповідалися на V Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств» (м. Дніпро, 2021 р.), XII Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи» (м. Дніпро, 2021 р.).

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що використання на практиці розроблених у ній методологічних та методичних положень сприятиме підвищенню ефективності управління виробничими витратами для забезпечення рівня економічної безпеки товариства. Пропозиції магістерського дослідження впроваджено в практику діяльність АВ ТОВ «Агроцентр К», які представлені випискою з протоколу засідання

фінансової ради товариства № 11 від 10 грудня 2021 р. . єдиний загальнонауковий діяльність у громадській монографії

Результати дипломного дослідження впроваджено в господарську практику АВ ТОВ «Агроцентр К», які підтверджуються витягом з протоколу засідання економічної ради підприємства № 11 від 10 грудня 2021 р.

Публікації. За результатами магістерського дослідження в наукових виданнях опубліковано одну працю в колективній монографії «Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету)», загальним обсягом 0,44 друкованих аркушів.

Дипломна робота складається вступу, трьох розділів, висновків і пропозицій, 10 додатків, списку використаних джерел, що нараховує 64 найменувань, містить 6 таблиці і 18 рисунків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 91 сторінці друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність виробничих витрат та їх роль в управлінні підприємством

Розвиток ринкових відносин, перетворення нашої економіки і її об'єднання в європейський простір обумовлюють необхідність модернізації функцій управління. Здійснення даних операцій безпосередньо залежить від правильного осмислення фінансової сутності основних елементів роботи підприємств, базисним елементом яких є виробничі витрати. Подальше вивчення суті витрат має істотне значення так само як і для встановлення їх важливості в концепції управління, та і для здійснення результативного управління компаніями.

В економічній теорії представником якої є Мочерний С.В. під «витратами мають на увазі споживання різноманітних ресурсів у процесі здійснення діяльності підприємства протягом певного періоду часу (звітного періоду). При здійсненні виробничих затрат не передбачається скорочення економічних вигід шляхом вибуття активів. Тобто відбувається заміна одного активу іншим, а використання ресурсів при виготовленні продукції (виконанні робіт, наданні послуг) не співвідноситься із отриманням доходу» [27].

Тільки в період вибуття товару (послуг, робіт), за умови популярності доходу або при наявності належної рішучості недоотримання доходу так само як у нинішньому, таким чином і у майбутніх звітних етапах, витрати, що створюють первісну вартість товару (послуг, робіт), визнаються відповідними витратами (собівартістю) реалізованого товару (послуг, робіт) та записуються до «Звіту про фінансові результати». Витрати, не визнані

належними витратами при закінченні звітнього етапу, записуються в «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою активу, тобто у вигляді витрат неповного виробництва та/або справжньої виробничої собівартості фрагментів готової товару на складі.

Нападовська Л.В. стверджує, що: «в економічні категорії «затрати» і «витрати» мають наукове обґрунтування, у той час як практичне застосування та інтерпретація даних категорій використовується не у відповідності з їх теоретичною обґрунтованістю. Поняття «затрати» є більш широким і має особливу ознаку: залежно від умов здійснення вони або визнаються активом і відображаються в балансі, або трансформуються у витрати періоду. При цьому затрати є зменшенням одних активів за умови рівнозначного збільшення інших, або збільшенням активів і зобов'язань на одну і ту ж величину» [30].

У англійському висококласному стилі уявлення витрат класифікується подібними еквівалентами, так само як «costs» і «expenses», що закономірно кореспондується з перекладом поєднань слів «виробничі затрати» – «production costs» та «витрати обігу» – «distribution expenses. Відповідна процедура погодження переходу визначень «затрати» та «витрати» українською, англійською та російською мовами узагальнено в таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Узгодження перекладу понять

українською	англійською	російською
витрати	expenses	расходы
затрати	costs	затраты
виробничі затрати	production costs	издержки производства
витрати обігу	distribution expenses	издержки обращения

У нинішній іноземній політичній економії, так само як і в традиційній, починаючи з Д. Рікардо й закінчуючи У. Петті витрати на виготовлення оцінюють так само як фізичні затрати, у такому випадку вони є затратами засобів виробництва (засобів праці і предметів) та самої роботи. На думку К.Т. Кривенко, В.С. Савчука, О.О. Беляєва «капіталістичні витрати

виробництва – це витрати постійного і змінного капіталу, пов’язані з категорією вартості, або – це витрати капіталу (основного й оборотного) і праці, пов’язані з категорією ціни виробництва, що ототожнюється з вартістю або ж виключає її» [42].

Таким чином, основна відмінність цих течій полягає в ключі ціни і ресурсів, що формують нову вартість. У разі товарного виробництва вихідною точкою втрат виробництва є затрати на робочу силу (v) та засоби виробництва (c). Дані основні витрати коштів ϵ , в самому процесі, витратами виробництва. Вартість як єдина група товарного виробництва визначається єдиною сумою уречевленої в товарі праці. Відмінність серед даною сумою і витратами на виробництво є доповнену вартість (m). Таким чином, єдина модель реальних втрат має вигляд:

$$m + v + c \quad (1.1)$$

Вартість продукту поділяється на винесену вартість (c) і знову засновану вартість ($v + m$), яка у свою чергу залежить від вартості необхідного (v) і допоміжного продуктів (m). Знову розроблена вартість є чистою продукцією, що поділяється на прибуток та фонд оплати праці.

В.Б. Івашкевич вважає, що: «в узагальненому вигляді витрати виробництва є функцією виробництва і можуть бути подані як: 1) сукупність спожитої кількості ресурсів; 2) вартісне вираження матеріальних і трудових витрат. У першому випадку витрати живої й уречевленої праці на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг) вимірюються у фізичних одиницях витрат як величини спожитої кількості сировини, матеріалів, палива, електроенергії тощо» [15].

Такого роду переріз затрат необхідний для порівняння природно-матеріальних балансів відтворення і вартісного виміру затрат. З метою цього для визначення споживання матеріалу, використаних матеріалів, пального в чисельному вимірі, слід розуміти необхідність у них у кожному періоді виробництва не тільки згідно з величиною чистих затрат, але і з урахуванням залишків відходів і втрат. Чисельною ознакою затрат праці позначають

витрати трудового періоду. Процедура виробництва розкладається на окремі процедури, що групуються у зв'язку з кваліфікації кількості робочих місць і виконаних робіт. Позитивні чинники обліку витрат матеріальних і трудових ресурсів у натуральному вимірі – це точність, достовірність і технічний обумовленість витрат. Але через це, що вони неспівставні, їх неможливо зробити підсумок і скласти.

Як зазначає Косминський Б.М. «на витрати виробництва як грошове вираження витрачених на нього ресурсів впливає не тільки кількісний, а й вартісний чинник. Це дозволяє порівнювати різні види витрат, приводячи їх до єдиного вигляду, які подаються за порівнянною формою. У підсумку забезпечується можливість зіставляти різні за змістом і призначенням витрати» [19].

У першій середині XIX ст. з'явилася та набула розвитку концепція 3-х факторів виготовлення. Відповідно до цієї концепції, у створенні вартості при виготовленні продукції отримують однакову допомогу діяльність, капітал і територія: діяльність формує зарплату, капітал - прибуток (частка), територія - ренту.

На завершення XIX ст. розробляється неокласична концепція ціни, засновником якої є А. Маршалл. Згідно з цією теорією: «ціна товару визначається попитом і пропозицією, при цьому в короткостроковому періоді попит формує ціну на основі граничної корисності, а пропозиція – на основі витрат виробництва» [34].

Засновники західної фінансової науки досконально відпрацювали проблематику витрат на виготовлення продукції, беручи до уваги необхідність збільшення її продуктивності. При цьому експерти виміряли обмеженості ресурсів за допомогою альтернативного застосування.

У монографії Партина Г. О. зазначено, що: «фонд персонального вживання в широкому виробництві товарному приймає форму виготовлювача капіталу змінного необхідного для утримання робочої сили. Даний фонд функціонує не лише у вигляді розподільчої категорії, а й у

вигляді виробничого кластера як складова капіталу авансованого. Трансформація споживчого фонду з поправкою на змінний капітал виступає підґрунтям взаємодії наступних складових, а саме ціна виробничих засобів, а також ціна робочої сили в контексті структури виробничих витрат. Враховуючи той факт, що центром соціально направленої економіки є людина, то варто зазначити, що новітнє уявлення про сутність витрат у вигляді генерації ресурсів є неможливим. Відносини виробничі котрі характеризуються як витрати капіталу, а не витраченої на виготовлення продукції праці виражають соціально-економічну основу виробничих витрат» [36].

В умовах розвитку соціально орієнтованого ринкового господарства поступово зникає протиріччя праці й капіталу. Дану ситуацію видно на прикладі сільськогосподарських підприємств, де відносини робітника і керівництва все більше набувають характеру співробітництва. Дане, призводить до змін в соціально-економічному розкритті затрат виробництва. Таким чином, на сьогодні при розвитку економіки необхідно говорити про розвиток соціально орієнтованої теорії (рис. 1.1).

Назва теорії	Засновники	Характеристика теорії
Теорія трьох факторів виробництва	Ж.Б. Сей і Ф. Бастіа	При виробництві товарів і формуванні вартості беруть рівноправну участь праця, капітал і земля: праця створює заробітну плату, капітал – прибуток (процент), земля – ренти
Неокласична теорія вартості	А. Маршалл	Ціна товару визначається попитом і пропозицією, при цьому в короткостроковому періоді попит формує ціну на основі граничної корисності, а пропозиція – на основі витрат
Теорія наукового менеджменту	Ф.У. Тейлор	Витрати виробництва розглянуто виходячи з потреб підвищення продуктивності праці за умови обмеженості ресурсів та неможливості їх альтернативного використання
Соціально орієнтована теорія	О. Андросенко	Людина виступає в центрі будь-якої діяльності, при цьому відносини робітника і підприємця все більше набувають характеру співробітництва. Витрати на оплату праці слід розглядати не як витрати, а як капітал, а водночас людина є людським капіталом для підприємства

Рис. 1.1. Систематизація теорій вартості

З точки зору фінансової концепції, виробництво обґрунтовано вивчати як інтерпретація затрат у результати. При цьому розкладі виявляється, що управління затратами включає все без винятку навіть ступені управління виробництвом та має ґрунтуватися на співвідношенні «витрати – результат».

Аналіз позицій Давидовича І. Є. свідчить, що він тлумачить витрати: «як грошове вираження використаних ресурсів для виготовлення продукції. Очевидним є те, що ці підходи визначають фактичні витрати, тобто мають ретроспективний характер, не справляють ніякого впливу на поведінку витрат. Витрати, які впливають на управлінські рішення, розглядаються в системі управлінського обліку, оскільки лише в ній формуються релевантні витрати» [8].

З метою прийняття адміністративних висновків потрібні відомості про витрати на «щось» (послуги, обладнання, процес, продукцію та ін.). Науковець називає це «щось» предметом обліку затрат або предметом калькулювання собівартості, відповідно до якого відбувається класифікація і адвалерне визначення витрат.

Таким чином, в адміністративному обліку затрати виглядають з точки зору здійснення певної мети, у цьому випадку дане є цільовими витратами.

Дефініція трактування цього терміна в Положеннях (Стандартах) бухгалтерського обліку (далі П(С)БО). Так, згідно з П(С)БО 16: «витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені» [43].

Нападовська Л. у науковій роботі зазначає, що: «у відповідності до Стандартів національних сутність поняття витрат трактується як застосування коштів грошових. Пояснюючи дане твердження по іншому варто відмітити, що зниження вигоди економічної на протязі періоду дослідження за рахунок зменшення активів, чи в протилежному випадку зростання зобов'язань, стане наслідком зниження капіталу. Трактування

терміну витрати, що наведений в П(С)БО 16 не можливо застосовувати в процесі реалізації операцій, котрі характеризують застосування ресурсів саме в ході виробництва продукції, адже по факту відпуску матеріалів у виробництво, та в ході безпосередньо виробництва не зменшуються активи та не збільшуються зобов'язання, здійснюється лише пере форматування ресурсів одного виду в інший вид, прикладом є незавершене виробництво або ж продукція готова. За умов коли продукція готова повністю реалізована у фінансовому обліку вартість затрачених ресурсів стає витратами періоду звітного, адже з метою встановлення фінансового результату досліджуваного періоду використовуючи інструментарій нарахування та взаємозалежності доходів та витрат важливим етапом є порівняння доходів досліджуваного періоду з витратами, що понесені з метою одержання даних доходів. Перш ніж використаних ресурсів вартість ухвалять як витрати, у відповідності до фінансового обліку має закінчитися повний виробничий цикл, протяжність якого може навіть бути більше року. Проте дана послідовність протилежна такому принципу як оперативність який притаманний і умовах ефективного управління» [30].

Друга категорія авторів позиціонує «витрати» в контексті фінансової концепції так само як частку вартості товару, яка повинна бути знову авансована на розвиток виробництва; верхню продуктивність тих благ, які здатні придбати при раціональному застосуванні фінансових ресурсів. У такому випадку – це є адміністративний підхід, взаємопов'язаний з ефективним використанням ресурсів.

Експерти третьої категорії трактують «витрати» з думку їх цільового значення на надання певної функції управління.

Розглянемо трактування витрат у Податковому кодексі України (далі – ПКУ). В свою чергу, стаття 14.1.27 свідчить: «Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, у результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у

вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, унаслідок чого зменшується власний капітал (окрім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником)» [41].

Слід зазначити, що відбулося абстрактне наближення законів ведення обліку витрату П(С)БО та ПКУ. Але докладне дослідження тверджень даних нормативних паперів і застосування їх у практиці свідчить про лінії розбіжностей серед умовами ПКУ та аналогічними положеннями міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та П(С)БО.

Присутність різних трактувань суті витрат, згідно з міркуванням вітчизняних експертів, пояснюється відповідними значимими умовами:

1) присутністю різних користувачів інформації – внутрішніх і зовнішніх, інформативна необхідність яких істотно відрізняються; з метою задоволення цих потреб оптимальною є формування різноманітних різновидів обліку: адміністративне (для внутрішніх користувачів), економічне (для зовнішніх користувачів), податкове – з метою визначення відносин суб'єктів господарювання та країною;

2) істотним розширенням питань вітчизняної концепції обліку у взаємозв'язку з ускладненням фінансових процесів, що відбуваються.

На думку Нашкерської В.Г.: «на відміну від фінансового в системі управлінського обліку необхідна інформація для прийняття управлінських рішень, які ґрунтуються на економічній доцільності тих чи інших альтернатив. Тобто в сучасних умовах мова повинна йти про системне дослідження витрат на виробництво та собівартості продукції з метою задоволення потреб системи управління» [31].

Вивчення облікової сутності затрат пов'язано зі значенням вартості ресурсів, необхідних для реалізації тієї чи іншої роботи. Проте, враховуючи, що результат роботи вважається виробництво готового продукту, потрібно проаналізувати суть собівартості товару як і результат здійснення витрат.

Так як термін «витрати» безпосередньо пов'язаний з формуванням собівартості товару (послуг і робіт) в ході господарської роботи, під

затратами передбачається оптимальна вартість ресурсів, що забезпечує необхідну якість і кількість готового товару (послуг і робіт).

Так само як фінансова група собівартість виникла тоді, коли виникла потреба обчислити затрати на виготовлення товару, дохід чи збитки при його здійсненні. Досить популярним серед експертів вважається встановлення собівартості так само як частки ціни.

Ярмоленко В. дає таке трактування собівартості: «...це група, що виражає не тільки корисні, але і непродуктивні витрати, ініційовані умовами виробництва» [64].

Безруких П. звертає увагу на наступні характеристики собівартості продукції «як показника економічного:

1. Розмір собівартості визначається затратами праці підприємств та об'єднань. Даний вид витрат може стати вищим або нижчим від суспільно потрібних витрат або ж бути рівними ним. До собівартості доцільно включати також над нормовані витрати, аномальні та перевитрати ресурсів від браку, простою та інше.

2. Собівартість продукції в політ економічній теорії трактується як сукупність затрат непродуктивної та продуктивної праці. В той же час затрати праці продуктивної мають включатися не в повному обсязі до собівартості, а лише частково, не враховуючи ті витрати, котрі генерують чистий прибуток. Затрати праці не продуктивної виступають чистими витратами обігу товарного та грошового, їх не включають до складу собівартості витрат цехових, матеріалів, поза виробничих, загальнозаводських та інших, витрати на соціальну сферу та інше.

3. Варто також відносити до собівартості певні складові чистого доходу соціуму за умов коли вони представляються витратами, котрі пов'язані із виробництвом та реалізацією продукції» [2].

Палій В. надає трактування поняття «собівартість, де є варіантів кілька:

1) елемент вартості, котрий представляє витрати засобів підприємства для виробництво та продажу продукції;

2) складова вартості, котра генерує в собі вартість виробничих засобів і ключову складову потрібного продукту, котра рівна витратам на заробітну плату;

3) складова вартості, котра в ході обігу має повертатися підприємству із ціллю повернення його витрат;

4) складова вартості, котра поєднує витрати минулої та живої (необхідної) праці на виготовлення і реалізацію продукції;

5) витрати продуктивні і непродуктивні, котрі поєднані із виробництвом та реалізацією продукції;

6) складова вартості, котра повертає затрати для встановлення безперервності процесу виробничого» [34].

У значній кількості публікацій собівартість визначається як:

- загальна сума матеріальних затрат і живої праці, що показує, яка вартість виробництва;

- гривневе вираження затрат;

- сума затрат на реалізовану та вироблену продукцію.

- сума витрачених ресурсів;

- якісний показник діяльності товариства;

В іноземній літературі поняття «собівартість» прирівнюється до затрат. Так, Р. Ентоні визначає «собівартість (витрати) як грошове вираження величини ресурсів, використаних для певних цілей» [62].

Друрі К., Нідлз Б. і Андерсон Х. вважають, що «первісна ціна товару – це виробничі витрати на виготовлену продукцію, але невиробничі витрати відносять до витрат звітного етапу» [11, 44].

Як зазначає Чумаченко М.Г. «увігнані погляди не двоїсті, те що підтверджується перспективою поєднувати комбінація, відкриваючи суть собівартості товару, виявлені у грошовій формі витрати на її виробництво і потреби цілого вивчення собівартості» [58].

Борисенко А.Б. представив, що: «в сучасних умовах значна увага приділяється генеруванню комплексної системи керування собівартістю

продукції, котра включає в себе підсистеми такі як аналіз собівартості та підготовка шаблонів рішень управлінських, прогнозування та планування собівартості, облік витрат виробничих та прорахунок собівартості призначених для зменшення виробничих витрат. Враховуючи вищенаведене варто розділити погляди наукової спільноти стосовно того, що утворенню системи керування собівартістю передують запровадження на підприємстві управлінського обліку» [3].

На базі здійсненого аналізу і узагальнення підданих обробці використаних матеріалів можна дійти висновку, що попри те, що з експертів-економістів виникли конкретні розбіжності щодо перебування групи «собівартість», але це аж ніяк не стосується її важливості для управління товариствами. Собівартість - це виражені у грошовій формі використані засоби підприємства у взаємозв'язку із виробництвом товару. Собівартість як сукупність витрат вважається предметом бухгалтерського обліку, але собівартість як і ціна вартість одиниці товару – є предметом управлінського обліку.

1.2. Класифікація виробничих витрат з метою забезпечення економічної безпеки підприємства

Затрати, які супроводжують процес виробництва своєї продукції являються витратами виробництва. Дані затрати були в давню епоху майже з того часу, коли людина розпочала щось виготовляти для задоволення своїх потреб. Але в той час людина не замислювалась над їх присутністю, над тим, що було витрачено сировинні матеріали, його період і діяльність. Не була зрозуміла потреба розрізняти витрати, витрачені на виробництво товару, а також витрати, виконані при її реалізації. Мета діяльності була торгівля, виробництво функціонувало на ринок, тому і результати господарської роботи склалися в цілому на підприємстві шляхом порівняння всіх затрат з

усіма заробітками.

Засновником подвійного запису був математик Лука Пачолі, до виникнення спроб класифікації витрат призвів першим етапом в розвитку виробничих витрат. Л. Пачолі виділяв «три класифікаційні групи витрат обігу: стосовно підприємства, товару і господарського процесу. На підставі цих груп усі витрати поділялися на торгові і домашні, прямі і непрямі, звичайні і надзвичайні. Хоча це була класифікація витрат обігу, але вона містила в собі виробничі витрати» [37].

Розвиток індустріальної революції на початку XIX ст. почав другий крок формування виробничих витрат та заснував перехідний період у події виробничих витрат. В даний час майже всі без винятку теорії були присвячені питанням систематизації виробничих витрат, їх розподілу та обліку. На той час думали, що крім витрат на сировинні матеріали та працю у структурі виробничих витрат слід запровадити витрати на спец обладнання та ренту. Виникло таке слово, так само як собівартість виробу, що символізувало всі без винятку виробничі витрати, витрачені на виготовлення конкурентного товару.

З появою додаткових витрат на виробництво (зношування, відсоткові платежі) виникло уявлення, що не всі витрати повинні мати відношення до первісної вартості товару, що стало третім етапом формування виробничих витрат. Те що призвело до виникнення різних теорій з різними доктринами розвитку собівартості готової продукту.

Проходячи всі без винятку етапи, виробничі витрати, згодом змінювалися, доповнювалися, але безпосередньо витрати на придбання матеріалу, витрати на невід'ємні платежі, витрати на оплату праці, витрати на амортизацію, що являються головними і основними в наш час, збереглися незмінними у складі виробничих витрат.

Дослідження Чумаченко Н.Г. показали, що: «єдиної класифікації витрат котра б задовольняла потреби користувачів в інформації до цього часу не запропоновано, проте проблематику класифікації витрат виробництва в

теорії економічній на протязі значного періоду досліджувала значна кількість науковців. Враховуючи вищенаведене в практиці господарювання застосовуються різноманітні класифікації витрат. В ході господарювання виникають деякі відмінності в трактуванні даних класифікацій у різних країнах. Проблематика ґрунтується на тому, що необхідно обрати класифікацію витрат виробництва, котра б в повній мірі була б відповідною завданням вивчення і аналізу ключових шляхів їх реалізації в управлінській системі» [58].

У загальному понятті класифікація – це єдиний з способів розуміння і вивчення предметів. Її сутність у розподілі досліджуваних предметів на основі конкретних єдиних аспектів предметів і логічних зв'язків.

Раціональним є вивчення експертів підходів до класифікації витрат, оскільки науково аргументування об'єднання витрат відповідно до конкретних показників важливе для цілей аналізу, обліку, планування, контролю та прийняття висновків щодо процесу виробництва. Проаналізуємо групування витрат відповідно до фінансових складових (рис. 1.2).

Дані рисунку 1.2 свідчать, що класифікація затрат складається із певних цілей. У вітчизняній практиці вважається однією з основних класифікація витрат за економічними елементами та статтями калькуляції. Особливістю класифікації витрат за економічним елементом є те, що вона заснована на економічній природі витрат, не залежить від конкретних умов, і тому склад елементів може бути встановлений.

Разом з тим Атамас П.Й зазначає, що: « в умовах реалізації контролю за використанням раціональним фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, про витрати за призначенням цільовим з урахуванням окремих видів продукції, класифікація витрат за складовими задовольняти потреби інформаційні підприємства не має можливості. За умов коли підприємство має велику кількість техніко-економічних, маркетингових, фінансових особливостей, котрі мають вплив на генерування собівартості обґрунтовується наявність різноманітних поглядів відносно класифікації

витрат передбачено тим, що підприємство має значну кількість факторів впливу на генерування собівартості» [1].

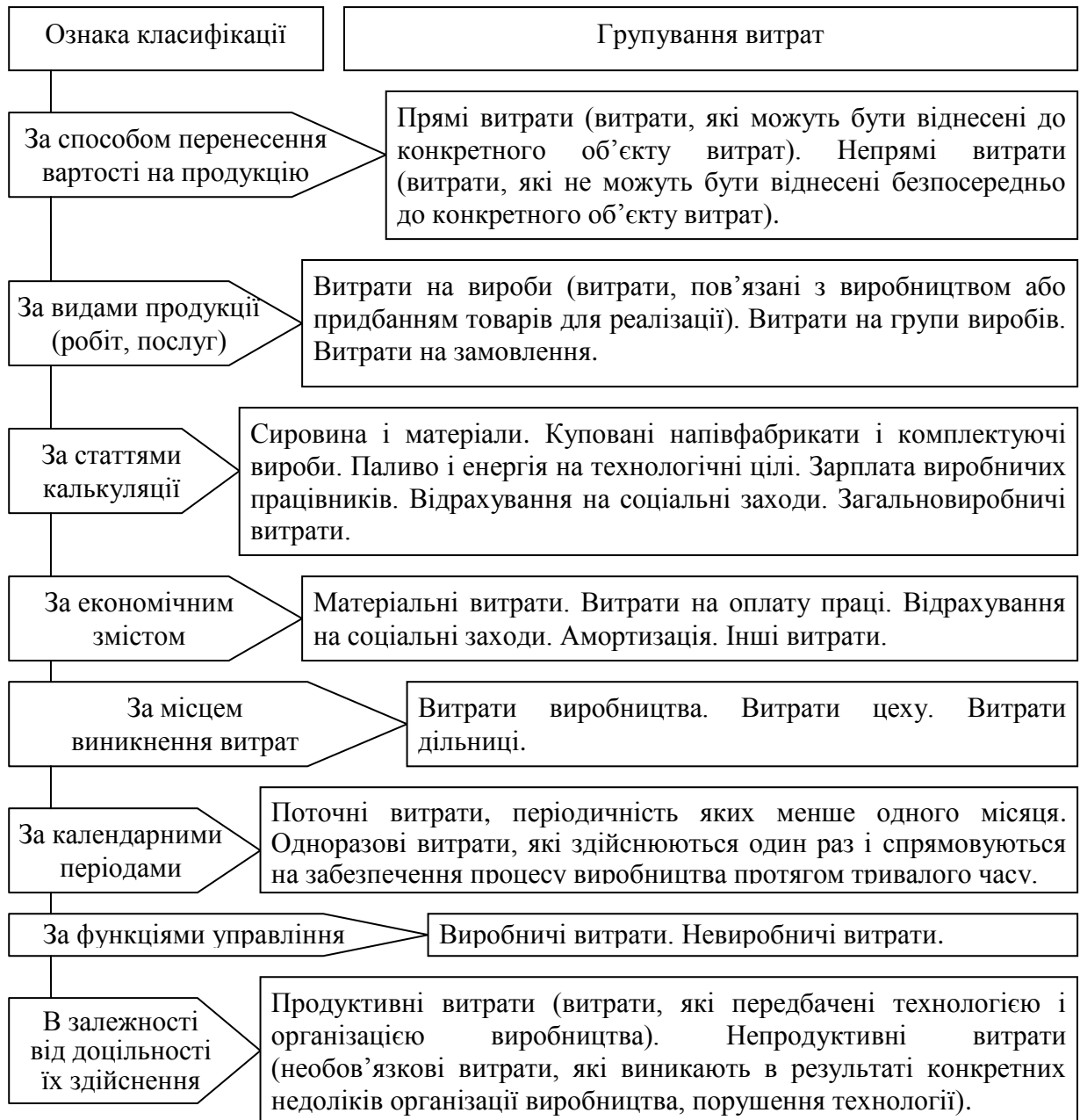

Рис. 1.2. Групування витрат за класифікаційними ознаками

При створенні облікової інформації з метою прийняття адміністративних висновків є інша систематизація витрат, оскільки кожен керівник або власник підприємства повинен розуміти, скільки буде обходитися виробництво тієї або іншої продукції, який дохід з її реалізації в сукупному розмірі отримає, є можливість підвищити або зменшити вартість даної продукцію та яка результативність при прийнятті управлінського

рішення, для цього застосовують економічно аргументовану систематизацію витрат. У цілях управління поділяють відповідно до принципу: різні витрати для різних цілей. З цією метою виділено 3 класифікації витрат (рис. 1.3).

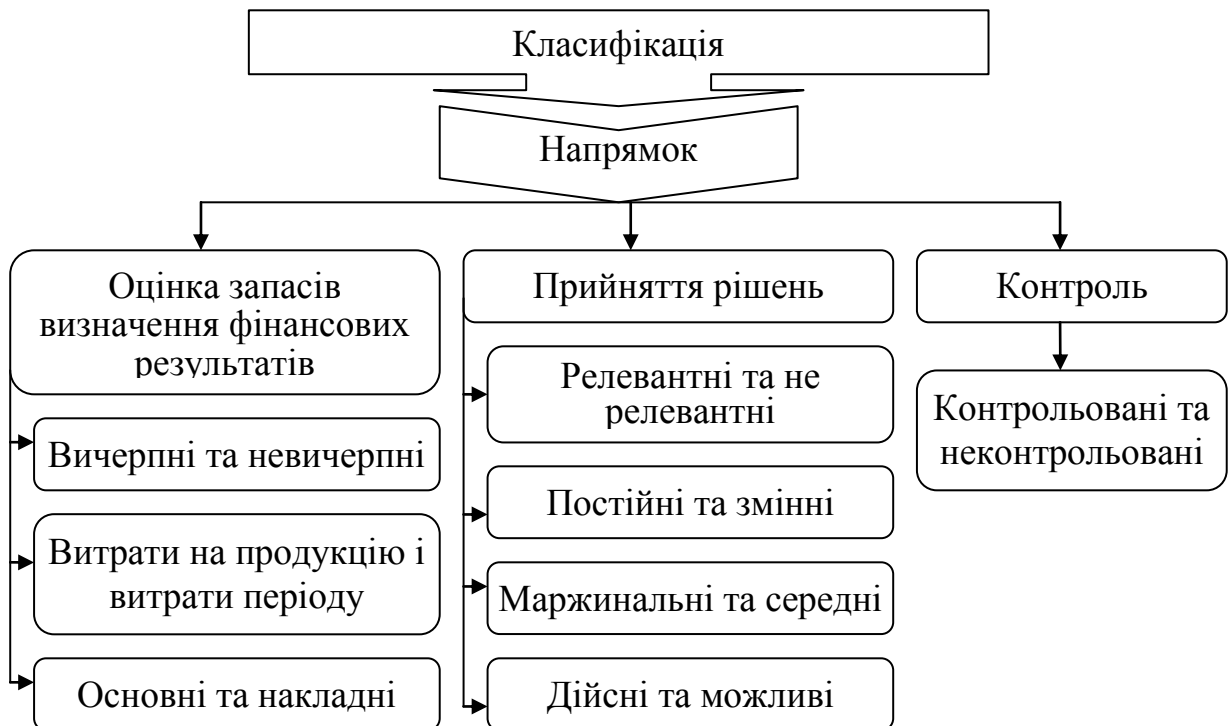

Рис 1.3. Класифікація витрат для потреб обліку та прийняття управлінських рішень

З метою контролю діяльності одиничних підрозділів та оцінки діяльність їх керуючих виділяють регульовані також некеровані витрати.

З метою контролю роботи одиничних підрозділів та оцінки діяльність їх керуючих вирізняють регульовані та некеровані затрати

Для контролю діяльності окремих підрозділів та оцінки роботи їх керівників вирізняють контрольовані та неконтрольовані витрати:

– некеровані витрати – це затрати, які управлінець не може керувати або не може на них впливати;

– регульовані витрати – це затрати, які управлінець може безпосередньо керувати або справляти на них значний вплив;

Атамас П.Й. виокремлює наступні ознаки класифікації витрат: «у відповідності до періоду одержання доходу від витрат понесених:

– невикористані (неспожиті) витрати – є накопиченням зобов'язань чи зниженням активів в ході поточного функціонування з метою одержання доходу чи іншої вигоди в періодах майбутніх;

– використані (спожиті) витрати – є збільшенням зобов'язань чи зменшення активів в ході функціонування поточного з метою одержання доходу періоду звітнього» [1].

Петренко К.В. пропонує розглядати наступні ознаки класифікації витрат: «витрати, поєднані із операційним функціонуванням підприємств, генерують:

– на продукцію витрати (пряма заробітна плата, прямі матеріали, інші прямі витрати, витрати загально виробничі);

– витрати періоду (витрати на збут, адміністративні витрати, операційні витрати інші).

– ключові витрати – це об'єднання витрат прямих на виробництво продукції;

– накладні витрати, котрі залежать від процесу виробництва, проте їх не можна відносити до певних об'єктів шляхом економічно можливим» [39].

В підручнику Голова С.Ф. «Управлінський облік» прописана класифікація: «в залежності від прийняття рішення управлінського:

– нерелевантні – є витратами, котрі не залежні від ухвалення рішення;

– витрати релевантні – є затратами, котрі здатні до заміни в результаті прийняття рішення;

– змінні – є витратами, котрі в умовах зміни виробничого обсягу змінюються;

– постійні – є витратами, розмір котрих із збільшенням або зменшенням випуску обсягу продукції значно не змінюється;

– середні – є витратами, котрі трактуються як витрат сума для виробництва основної та додаткової продукції, що поділена на кількість виробів виготовлених;

– маржинальні витрати – є витратами для виробництва додаткової

одиниці продукції;

– дійсні – є витратами, котрі потребують сплати грошей чи витрачання активів інших і в міру їх виникнення вони відображаються в регістрах облікових» [7].

Необхідно підкреслити, що багатосторонність якостей, за якими класифікують витрати в обліку з метою потреб управління, доводить потребу результативності підприємства їх облікового надання для розвитку необхідної інформації з метою задоволення потреб користувачів. Як було заявлено раніше, систематизація витрат необхідна з метою встановлення ціни товару та відповідно до цього для ціноутворення. Велике значення систематизації витрат в управлінні виділиться, в першу чергу в цілому, наявність калькулювання собівартості товару з метою різних потреб управління.

Нашкерська В.Г. вважає, що: «розвиток витрат первісне здійснюється в концепції адміністративного обліку. Витрати мають намір згідно з одиничними предметами: типами товару, праць, послуг, науково-технічним процесам і їх часткам тощо. Витрати в концепції обліку з метою потреб управління мають намір за калькуляційними нотатками відповідно до межі зниження активів і збільшення обов'язків» [31].

Таким чином, концепція управління витратами буде ефективна тільки в тому випадку, якщо будуть передбачені особливості будь-якого підприємства, включені всі без винятку процеси, що виконуються підприємством і буде створена відповідно до принципів управління.

1.3. Етапи процесу управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства

У сучасній стадії формування конкурентних взаємовідносин, коли підприємства застосовують інноваційні технологічні процеси, найбільш

економне обладнання, поліпшують систему управління підприємствами, отримання доходів за допомогою підвищення вартості є неможливим. При цьому на перший план виходять нецінові умови підкорення ринку, в одночас за допомогою вдосконалення якості виробу, формування їх оптимальної структури, надання додаткових послуг. Керівництво витратами з метою розвитку їх потрібної структури, але також скорочення їх величини (при збереженні якості випущеного товару) дає можливість зменшити вартість товарів, що за інших однакових обставин надає товариству можливість залишити або навіть закріпити свої позиції в ринку.

Організація результативного управління затратами з метою їх оптимізації, підвищення конкурентоспроможності товару в кінцевому рахунку, отримання доходу та надання стабільного економічного стану вважається першорядним напрямком у роботі підприємств. Керівництво витратами – необхідна частка короткочасної політики підприємства, зосередженої на надання поточної роботи потрібними ресурсами та безперебійності реалізації виробничо-господарської роботи (рис. 1.4).

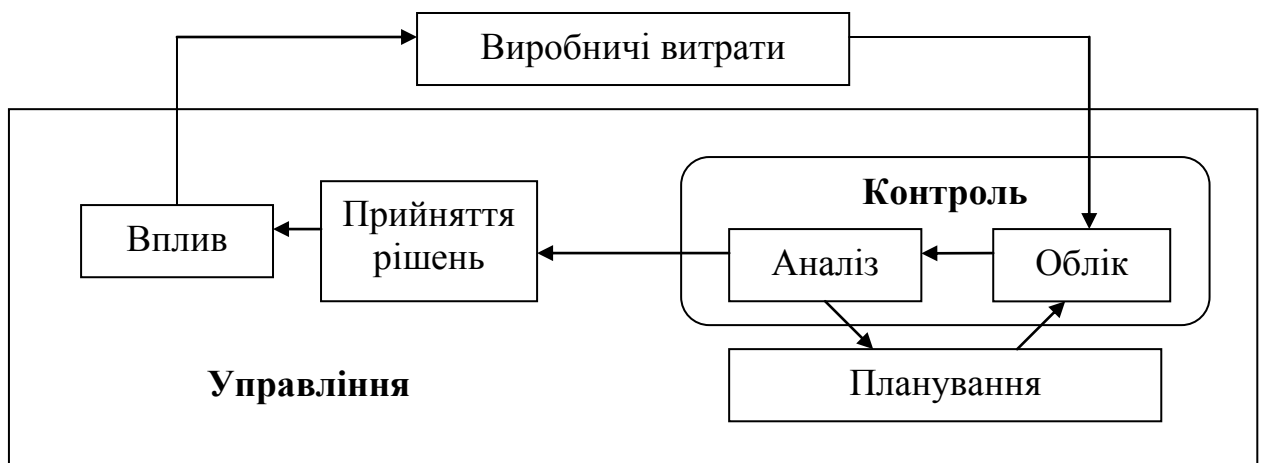

Рис. 1.4. Схема процесу управління виробничими витратами

Тривалий період витрати виявляли та брали до уваги таким чином іменованим котельним способом. У загальному бухгалтерському реєстрі протягом звітного етапу враховували всі без винятку ресурси, використані на виробництво, не враховуючи зони їх користування і їх цілеспрямованої орієнтованості. Такий метод не висловлював можливостей зменшення

витрат, його основним мінусом існувала нівелювання даних. Такого роду підрахунок не дозволив товариству брати потрібні відомості з метою контролю за затратами на виробництва відповідно до тенденцій витрат, ділянкам їх виникнення, видам продукції, що випускається продукції.

У 1887 р було перше опубліковано видання теоретичної праці англійських фінансистів Дж.М. Фелса і Е. Гарко «Виробничі рахунки: принципи і практика їх ведення» в цьому дослідженні вони: «зробили спробу створити більш мобільну систему обліку витрат, що підвищує інформативність даних про витратах і сприяє посиленню контролю за їх використання. В основі цієї системи лежало розподіл витрат на фіксовані (сьогодні це постійні витрати) і змінні (умовно-змінні). Вчені встановили, що зміна фіксованих витрат прямо не залежить від обсягу виробленої продукції, а змінні витрати збільшуються або зменшуються прямо пропорційно росту або зниження обсягу виробництва. Це призвело до того, що збільшити обсяг виробництва можна при витраті менших ресурсів, ніж вважалося раніше, так як умовно постійні витрати збільшуються нерівномірно» [6].

Американський фінансист А.Г. Черч в 1901 році у своїй праці «Адекватний розподіл виробничих витрат» виокремив умовно-постійні (або накладні) витрати, пов'язані з виробництвом, на загальновиробничі витрати і на накладні витрати на робочу силу. З того часу в науковому світі велася дискусія про те, в якій послідовності потрібно включати в собівартість витрати – умовно-постійні. Але в 1936 р, Харрісом Дж. була висунута концепція «директ-костинг» і необхідність в розподілі накладних витрат зникла. Приблизно з середини 1960 х рр. даний метод частіше використовується в обліку.

Але для організацій все більш актуальним є не стільки завдання точного і абсолютного встановлення собівартості, скільки усунення невиправданих затрат, яких можна було б виключити. Дане завдання вирішилося із появою початку ХХ ст. в Європі і США системи «Стандарт-кост» що порівнює нормовані затрати з фактичними. Підрахунок витрат почав

удосконалюватися подібним методом, щоб керівництво не тільки характеризувало витрати, але і більш детально регулювало використання ресурсів, застерігаючи виникнення невиправданих затрат. Дана ситуація спонукала до створення концепції центрів відповідальності, яка відображає затрати не тільки в рамках всієї організації, але і диференціювання їх за центрами відповідальності з зазначенням відповідальних працівників. Отже, облік затрат сконцентрувався не на кінцевому продукті виробництва, а безпосередньо на процесі виробничому.

На сьогодні найбільш поширеними в іноземній практиці системи обліку витрат є:

- 1) концепція фінансового обліку затрат за методом ABC;
- 2) концепція фінансового обліку повних затрат;
- 3) концепція фінансового обліку нормативних затрат;
- 4) концепція фінансового обліку витрат по місцях виникнення затрат;
- 5) концепція організації виробництва і бухгалтерського обліку JT;
- 6) концепція фінансового обліку змінних затрат.

Система бух. обліку повних затрат (Absorption-costing) представляє систему фін. обліку затрат і калькулювання готової продукції, відповідно якої всі безпосередні виробничі затрати та всі непрямі затрати включаються в собівартість готової продукції. Дана концепція ґрунтується на групуванні затрат за методом включення до собівартості (непрямі і прямі). Прямі затрати відносяться на відповідний тип продукції економічно обґрунтованим способом. Основна сума непрямих затрат відноситься за видами продукції відповідно певним коефіцієнтам розподілу. Якщо в структурі затрат підприємства більшість витрат є прямими тоді точнішою буде проявляться сума собівартості конкретного типу готової продукції.

У національній практиці застосування цієї концепції обліку витрат досить поширене. Ця концепція дає можливість виробити абсолютну первісну вартість окремих видів товару, а також первісну вартість неповного виробництва і фрагментів готової продукції на складі, визначити

ефективність окремих різновидів товару.

Головні переваги цієї концепції:

- 1) можливість використання для розрахунку ціни на одиницю товару;
- 2) використання у цілях фінансового обліку і формування зовнішньої звітності;
- 3) велика сфера використання;
- 4) можливість знайти первісну ціна і ефективність окремих різновидів товару;
- 5) можливість визначити абсолютну первісну вартість обробленого товару, резервів обробленого товару на складі та неповного виробництва.

До основних мінусів концепції можна зарахувати відповідне:

- 1) індивідуальність добору коефіцієнта розподілу; наявність складної координаційної структури у великому списку товару є можливість вибору неправильної бази розподілу, що перебиває реальне значення собівартості і веде до встановлення безпідставних цін;
- 2) неможливість використання для відносного розгляду собівартості однорідних товарів, що виготовляються різними підприємцями; можна порівняти абсолютні собівартості подібних товарів різних виробників, але неможливо здійснити якісний аналіз текстури собівартості, а саме безпосередньо оцінити вплив координаційної структури підприємства, частки стабільних витрат на значення собівартості;
- 3) значущість віднесення витрат до однієї групи.

Кулинич М.Б. розкриває, що: «найбільш ефективно використання концепції у фірмах невеликих і посередніх обсягів, але також у фірмах, що виготовляють єдиний чи ряд різновидів товарів. У великих фірмах, а також у фірмах з значною номенклатурою видається товару успішно використовувати концепцію обліку абсолютних витрат у комбінації з іншими концепціями обліку» [22].

Група науковців на чолі з Лебедевим В.Г. зазначають, що «порядок обліку витрат змінних, який ще має назву директ-костинг (Direct-costing),

котрий представляє собою певну організацію обліку витрат та підрахунок, відповідно до якого тільки змінні виробничі витрати зараховуються до собівартості продукції та в оцінювання залишкових запасів, а постійні витрати в сукупності перенаправляються на результат фінансовий функціонування та не розподіляється по продукції видам. Дохід одержаний підприємством в результаті розрахунку по змінним витратам називається маржинальним доходом, є ключовим поняттям системи обліку витрат» [24].

Атамас П.Й виокремлює: «ключові особливості системи директ-костинг:

- встановлення точки беззбитковості, як мінімального об'єму виробництва, за умов якого підприємство збитку не одержує;
- здатність створювати збалансовану виробничу програму та плану реалізації продукції;
- налагодження взаємодії між об'ємом виробництва, розміром витрат та прибутком;
- спрощення розрахунку собівартості (порівнюючи з системою обліку повних витрат), за умов відсутності процедури розподілу витрат постійних за продукції видами;
- здатність використовувати більш гнучкого впорядкування формування цін та визначення нижньої ціни одиниці продукції, що є найбільш дієвим в умовах неповної зайнятості потужностей виробничих та усунення затримки продукції на складі;
- здатність визначати прибуток, котрий дозволяє реалізацію кожної додаткової одиниці продукції, дає можливість здійснювати планування ціни і знижки на певний обсяг продажів.

Проте в системі обліку змінних витрат існує певна кількість недоліків, серед яких:

- ведення обліку витрат лише за виробничою собівартістю, що в частині генерації собівартості не задовольняє вимог українського законодавства;

- відсутність інформації про повної собівартості одиниці продукції» [1].

При використанні методу змінних витрат потрібно тримати в умі, що він спеціалізується на розрахунку невеликої вартості ціни одиниці товару. Якщо ж використовувати цей метод з метою виконання політики зменшених вартості (не з метою дозавантаження виробничих потужностей, але з метою здійснення кращого затвердження на ринку), то в разі демпінгу (політики зменшених вартості) виникає можливість того, що частка стабільних витрат не буде охоплена маржинальним доходом і організація опиниться в зоні збитків.

Концепція обліку нормативних витрат, або «стандарт-кост» (Standard-cost), передбачає концепцію обліку витрат і калькулювання із запровадженням нормативних (типових) витрат. У її основі перебуває правило обліку і контролю витрат у межах певних норм і нормативів та відповідно до відхилень від них.

Як зазначає Нападовська Л.В.: «процес попереднього нормування затрат на кількість продукції проводиться до початку виробництва. Кошториси складають для підрахунку накладних затрат. Якщо в процесі виробництва відбуваються значні відхилення, які призводять до збільшення або зменшення накладних затрат то потрібно скласти ковзаючі кошторису з урахуванням статей калькуляції з розбивкою на постійні і змінні елементи. При розрахунку основної собівартості нормативні затрати на оплату праці матеріали і сировину а нормативні накладні витрати додаються. Під час виробництва продукції слідкують за всіма відхиленнями від нормативних коефіцієнтів. Врахувавши управлінські рішення всі обставини при проведенні аналізу причин відхилень приймаються з метою усунення причин відхилень» [30].

Фабричнов А.М. виділяє: «чотири недоліки концепції нормативних витрат:

1. Концепція залежності від зовнішніх факторів, а саме коливання законодавства, постачальники які змінюють ціни, збільшення показника інфляції, що призводить до складнощів у підрахунку нормативних затрат, які

протягом певного періоду повинні бути однаковими.

2. Концепцію не використовують на всіх стадіях виготовлення товару. Оскільки, в процесі виготовлення та реалізації товару на ринок затрати мають непередбачуваний характер, таким чином підрахунок нормативних затрат повинно здійснюватися приблизно.

3. Концепція не враховує всіх коефіцієнтів господарювання підприємства. При реалізації основного завдання, зменшення затрат та коливання фактичних коефіцієнтів від нормативних, збільшення якості товарів, збільшення номенклатури концепція не враховує коефіцієнти величини витрат та продуктивності

4. Розбіжність нормативних затрат, які представляють перевищення затрат фактичних над нормативними (або навпаки), але дане більш менш аргументоване і не завжди відносяться на певний вид продукції, товару, послуг або технологічним процесам» [53].

Область використання цієї концепції бухгалтерського обліку затрат досить різноманітна, рідкісний випадок представляють організації з мінливою номенклатурою що виготовляють товари або змінною технологією виробництва, але також діяльність на стадії дослідження і запровадження нового типу товару.

Недоліки існуючих концепцій обліку витрат зумовили вибір нових альтернатив обліку витрат, однією з яких є концепція ABC (Activity Based Costing), яка отримала широке просування у західних фірмах різних галузей. Відповідно до способу ABC організація розглядається так само як комплект взаємозалежних дій (функцій). Під час процедури використовуються різні засоби (праця, матеріали і обладнання).

Під типом діяльності розуміються всі без винятку функції, вироблені для того, щоб товар був наданий споживачеві. Відповідно до цього, товар бере на себе витрати на всі без винятку різновиди діяльності, які знадобляться для його формування і надання споживачеві.

На думку Шароватової: «позамовний метод бухгалтерського обліку

затрат відрізняється від звичайної процедури розподілу накладних затрат. На окремі функції розбивається фінансово-господарська діяльність. Чим більше виробляється продукції тим на більше функцій поділяється. Накладних затрати на першому етапі відносяться до ресурсів відповідно обраним параметрами розподілу, потім виділяються всі ресурси, які потрібні для впровадження відповідної функції. Для відповідної групи товарів береться фактори, що призводять до зміни затрат, який представляється у певних одиницях виміру» [60].

Основні переваги концепції ABC:

- продуктивна система управління витратами і доходом, оскільки дозволяє встановити «внесок» будь-якого типу товару, кожного покупця, кожної географічної області в єдиний економічний результат;
- чітке встановлення виробничих витрат, можливість ліквідації непродуктивних витрат;
- можливість використання в якості дослідження результативної вартісної і рекламної політики;
- можливість контролю не тільки величини затрат, але і факторів їх виникнення.

Зазначена концепція дає можливість істотно зменшити затрати компаній, покращити зв'язки серед окремих підрозділів, тому має великі можливості введення вітчизняних компаній. Найефективніше використання ABC-методи на багатогалузевих фірмах, де більшість непрямих витрат у структурі собівартості.

Головними мінусами, пов'язаними з введенням і використанням ABC-методу, є складність, трудомісткість а також істотні матеріальні і економічні витрати на його впровадження.

Юровский Б.С. визначає, що: «концепція бухгалтерського обліку затрат за центрами відповідальності затрат відштовхується від структури підприємства. Точка виникнення затрат – це самостійна структура підприємства (цехи, бригади, ділянки, відділи), на яких покладені певні

функції, для виконання яких потрібно використати матеріали. Віднесення затрат на об'єкти відбувається пропорційно обраним баз розподілу» [63].

Голов С.Ф. виділяє: «переваги концепції фінансового обліку затрат по точкам їх виникнення:

- визначення затрат відповідного центру відповідальності, які формують фінансовий результат;
- надання інформації про суму здійснених витрат по кожному центру відповідальності;
- процедура зниження затрат за центрами відповідальності;
- управління відхиленням затрат від норм при зміні технологічного процесу та зовнішніх факторів.

Дана концепція обліку використовується не обмежуючись будь-якими умовами, але найефективніша вона при запровадженні її у великих комплексах із великою кількістю підрозділів [7].

Головним мінусом, пов'язаним із запровадженням концепції обліку витрат згідно з центрами відповідальності, вважається його ресурсоемність. Крім цього, введення концепції вимагатиме постановки вбудованих інформаційних концепцій, що обумовлює допоміжні вкладення витрати і збільшення майстерних умов до працівників з метою здійснення роботи в цій інформаційній системі.

Партин Г. О. представляє, що: «концепція Just-in-time була створена та перший раз використана в Японії на підприємстві Toyota приблизно в 70-х рр. дев'ятнадцятого століття. Концепція передбачає виготовлення товарів маленькими партіями та припинення виготовлення товарів великими партіями. На Toyota майже не має складу запасних частин, а вони надходять до структурних підрозділів на базі замовлення тобто в міру виробничої необхідності. При використанні концепції Just-in-time система фінансового обліку затрат відсутня, оскільки дана система господарювання по підприємству в цілому та враховує усі специфіки ведення обліку та визначення собівартості. Основна мета концепції Just-in-time – це зменшення

затрат в сумі собівартості, на утримання перевезення, зберігання та правильне вживання ресурсів на підприємстві. Більшість затрат представляються прямими.» [36].

Головними плюсами концепції Just-in-time вважаються:

- зниження періоду доставки використаних матеріалів організацією;
- значне скорочення витрат на збереження і перевезення запасів, що істотно скорочує первісна ціна товару;
- зниження виробничого циклу виконання замовлення;
- зниження частини непрямих витрат у структурі собівартості, у зв'язку з чим обчислення собівартості стає більш чітким;
- своєчасність прийняття висновків відповідно до знищення браку, поліпшення якості товару і та ін.

Головний мінус – вузька сфера використання, з метою розвитку замовлення на використанні сировини і матеріалів та їх доставки «точно в строк» правильніше географічне близькість підприємств-постачальників. Якщо далі перебувають підприємства-контрагенти, то більше періоду слід для доставки використаних сировини, матеріалу, резервних елементів і тим більше ризику доставки (порушення термінів, порушення під час транспортування і т.п.).

Подібним способом, сфера використання Just-in-time - підприємства невеликого або середнього розміру та товариствами, що виготовляють досить однорідну продукцію. Максимальний результат використання досягається, якщо підприємства перебувають у прямій близькості від своїх постачальників.

Висновки до першого розділу

1. На витрати виробництва як грошове уявлення витрачених на нього ресурсів впливає не тільки чисельний, але і ціновий фактор. Це дає

можливість зіставляти різні різновиди витрат, приводячи їх до загального типу, які даються згідно з порівнянною формою. У результаті гарантується можливість порівнювати різні за змістом і призначенням витрати.

2. У результаті проведеного дослідження були переглянуті історичні напрямки трактування і фінансового змісту групи виробничих витрат. Присутність різних поглядів відповідно до суті витрат обумовлюється різними підходами в судженнях у природу фінансового існування в цілому і виробничого процесу зокрема. Можна відзначити ряд ключових підходів. Стандартним поясненням витрат на виготовлення за первісний розклад вважається наступне: витрати – це витрати живої та уречевленої праці на формування товару. Другий аспект передбачає, що роль і місце витрат розглядається і відкривається в практичному аспекті так само як елемент компоненту вартості, що створюється в ринковій системі на основі зміни пропозиції і попиту.

3. Базою управління виробничою діяльністю вважається економічно аргументована класифікація затрат. У нашій практиці однією з ключових є систематизація затрат відповідно до статей калькуляції і фінансових складових. Характерною рисою класифікації затрат відповідно до фінансових складових вважається в тому випадку, що вона не залежить від певних причин, а отже структура компонентів здатна бути стандартним. Разом з цим, класифікація витрат за статей калькуляції не здатна задовольнити необхідності підприємства в інформації про затрати згідно з їх цільовим призначенням, згідно з окремими типами товару, при виконанні контролю над раціональним використанням матеріальних, трудовий і економічних ресурсів.

4. Керівництво виробничими витратами – необхідна частка короткочасної політики підприємства, зосередженої на надання поточної роботи потрібними ресурсами та безперебійності реалізації виробничо-господарської роботи.

РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Фінансово-економічна характеристика товариства

Аграрно-виробниче товариство з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К» (далі АВ ТОВ «Агроцентр К») зареєстрована 27.03.2001 за юридичною адресою 49106, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, вул. Мільмана, будинок 110А. Керівник товариства є Карпенко Віктор Михайлович. Реєстраційний код за ЄДРПОУ 31371742, Товариство є платником податку четвертої групи Розмір статутного капіталу складає 11800,00 грн.

АВ ТОВ «Агроцентр К» займається такими видами діяльності: 01.11 «Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур»; 01.19 «Вирощування інших однорічних і дворічних культур»; 01.45 «Розведення овець і кіз»; 01.46 «Розведення свиней»; 01.47 «Розведення свійської птиці»; 01.49 «Розведення інших тварин»; 01.61 «Допоміжна діяльність у рослинництві»; 01.62 «Допоміжна діяльність у тваринництві»; 01.63 «Післяурожайна діяльність»; 01.64 «Оброблення насіння для відтворення»; 02.20 «Лісозаготівлі»; 10.11 «Виробництво м'яса»; 10.12 «Виробництво м'яса свійської птиці»; 10.61 «Виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості»; 10.91 «Виробництво готових кормів для тварин, що утримуються на фермах»; 16.10 «Лісопилне та стругальне виробництво»; 68.20 «Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна»; 71.11 «Діяльність у сфері архітектури»; 71.12 «Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах»; 41.20 «Будівництво житлових і нежитлових будівель»; 25.62 «Механічне оброблення металевих виробів»;

45.20 «Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів».

Величина прибутку залежить від рівня забезпеченості товариства майном. Аналіз джерел майна товариства здійснюється за даними балансу. Розглянемо склад майна та джерела власних і позичених коштів (Додаток А).

Провівши оцінку майна та капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» необхідно зазначити, що валюта балансу за досліджуваний період збільшилася на 71,22 % або 199713,0 тис. грн. за рахунок збільшення суми необоротних (103634,0 тис. грн.) і оборотних (96079,0 тис. грн.) активів в активах та власного капіталу (98572,0 тис. грн.) і зобов'язань (101141,0 тис. грн.) в пасиві. Зареєстрований (пайовий) капітал за останні п'ять років не змінювався. Єдині негативні зміни в балансі відбулися в результаті зменшення суми грошових коштів на 56,96 %.

В товаристві ефективність використання основних та оборотних засобів має важливе значення, оскільки справляє значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності фондів які залучені. Оцінка руху та функціонального стану основних засобів АВ ТОВ «Агроцентр К» наведено в додатку Б.

Здійснивши оцінку руху та функціонального стану основних засобів АВ ТОВ «Агроцентр К», можна зробити висновки, що річний приріст основних засобів за аналізований період зріс на 11943 тис. грн. Це призвело до зменшення темпу зростання і темпу приросту на 7,14 в. п. Коефіцієнт оновлення основних в 2020 році зменшився в порівнянні з 2016 роком та на 5,02 в. п., при цьому коефіцієнт вибуття збільшився на 0,11 %. Коефіцієнт заміни збільшився на 0,78 % в. п. за рахунок більшого зростання основних засобів, що надійшли чим збільшення вибулих за рік основних засобів.

Період обороту основних засобів зменшився на 3,87 %, чому сприяло збільшення вартості основних засобів. Збільшення зносу основних засобів відповідно сприяло збільшенню його коефіцієнтів, що також спричинило зменшення коефіцієнту придатності на кінець звітнього року у порівнянні з базовим на 0,05 в.п. Отже, товариству потрібно здійснити контроль за

технічним станом основних засобів для зменшення їх амортизації та вибуття, що також покращить показники їх руху і функціонального стану.

Фінансові результати АВ ТОВ «Агроцентр К» є основною метою його діяльності які представлені в додатку В. З даного додатку видно, що чистий дохід від реалізації продукції в АВ ТОВ «Агроцентр за досліджуваний період виріс на 74,21 %, а собівартість реалізованої продукції виросла на 56,57 %. Основні зміни які відбулися за останні п'ять років спостерігаються у зменшенні чистого прибутку, а саме отримання збитку в 2020 році в розмірі 12978 тис. грн. у зв'язку із зростанням собівартість реалізованої продукції на 108777 тис. грн., адміністративних витрат майже в 3,5 разів інвестиційних витрат на 29,09 %.

Отримання збитку в 2020 році призвело до негативних показників відношення чистого прибутку (збитку) до чистого доходу від реалізації продукції та валового прибутку (збитку)

Фінансова стійкість АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр. знаходиться на високому рівні (Додаток Д). Аналіз додатку свідчить про те, що показники структури капіталу знаходяться вище нормативних значень, але слід зауважити зменшення коефіцієнту автономії на 16,15 % та коефіцієнту фінансування на 49,94 %. Коефіцієнт структури залученого капіталу виріс в 3,3 рази за рахунок збільшення довгострокових кредитів товариства.

Показники стану оборотних активів також знаходяться в межах вище нормативних значень, але за 2016-2020 рр. збільшився лише коефіцієнт маневреності власного капіталу на 21,76 % всі інші показники зменшилися, а саме коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів на 20,83 %, коефіцієнт забезпеченості запасів на 15,48 %, коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів на 74,81 %.

Показники стану основного капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр. мають позитивну тенденцію до збільшення крім коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів, який зменшився на 23,79

%, або 0,42 в.п. за рахунок збільшення суми необоротних на 101,81 %, а оборотних на 53,79%.

Баланс АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр. не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується перша нерівність а саме високоліквідні активи менші за найбільш строкові зобов'язання а середньоліквідні та низьколіквідні активи більші за короткострокові і довгострокові зобов'язання (Додаток Е).

Оцінка платоспроможності аграрно-виробничого товариства свідчить про низький коефіцієнт абсолютної ліквідності, який знаходиться на багато меншого нормативного значення 0,2 протягом п'яти років. Інша позиція у проміжного коефіцієнту покриття він зменшився на 35,30 % за рахунок збільшення поточних зобов'язань, але знаходиться вище нормативного значення 0,7. Коефіцієнт загальної ліквідності АВ ТОВ «Агроцентр К» також зменшився на 34,75 %, але знаходиться вище нормативного значення 2 (3,54 в 2016р та 2,32 в 2020 р.). Коефіцієнт загальної платоспроможності знаходиться в межах від 5,17 в 2016 році до 3,09 в 2020 році.

Тривалість обороту оборотних активів в 2020 році становить 311 днів, що в порівнянні з 2016 роком на п'ять днів менше, але все одно ця цифра завелика і потрібно повисити ефективність управління за оборотними активами.

Аналіз додатку Ж свідчить про зменшення показників ділової активності АВ ТОВ «Агроцентр К» в 2020 році в порівнянні з 2016 роком, оскільки в базовому році товариство тримало збиток. Збільшилися фондівіддача необоротних активів на 9,03 % коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості на 3,92 %, але і вони повисилися не на високі значення. Потрібно відзначити, що середньорічна вартість оборотних активів виросла більше ніж в два рази, але поряд з цим виросла і середньорічна величина кредиторської заборгованості в 2,4 рази.

Комплексна (рейтингова) оцінка фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К» зображена в додатку 3. За результатами додатку сформуємо

інтегрований показник фінансового стану, який відобразимо на рисунку 2.1.

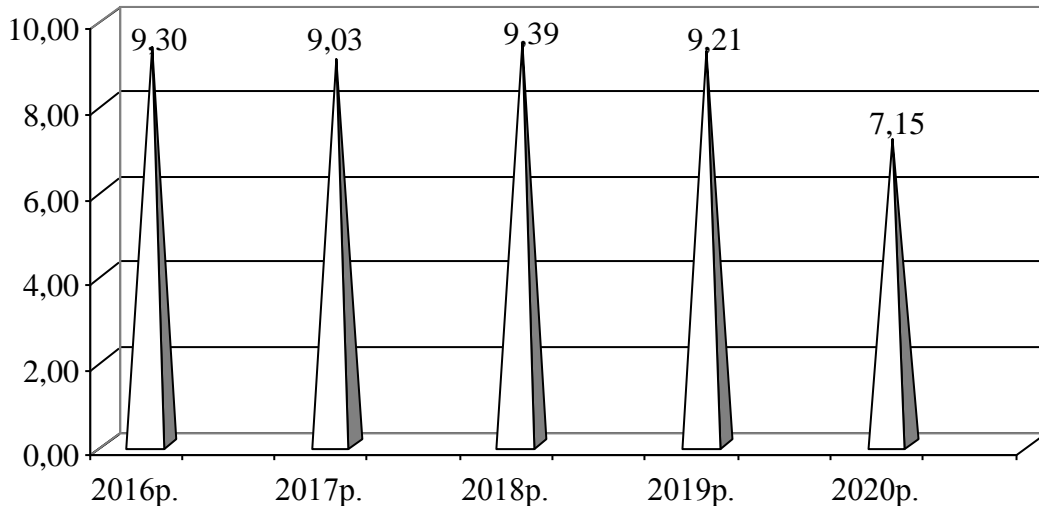

Рис. 2.1. Динаміка інтегрованого показника фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр.

З рисунку 2.1 видно, що інтегрованого показника фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К» знаходиться в межах вище значення 7, отже рейтинг фінансового стану товариства А. Але потрібно зауважити, що в 2020 році інтегрований показник зменшився на 2,15 значення і наблизився до рейтингу Б, а з 2016 по 2019 рр. показник наближений до максимального значення.

2.2. Характеристика організації роботи служби економічної безпеки товариства та оцінка її стану за окремими складовими

З метою формування вірного висновку про стан економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К», недостатньо провести лише аналіз фінансово-господарської діяльності товариства, оскільки він є лише одним із критеріїв – економічним. У ньому відображаються загальні результати забезпечення безпеки підприємства з організаційної, правової, інформаційної та, власне, економічної сторін. Тому доцільно для початку розглянути інші критерії, підсумувавши всі складові економічної безпеки.

Аналіз організаційного критерію, проведеного на підставі дослідження

структури управління підприємства, кадрового складу та посадових інструкцій показав, що на підприємстві використовується лінійно-функціональний принцип побудови організаційної структури. Усі структурні підрозділи філії мають велику кількість основних та допоміжних цехів, до адміністративно-управлінського персоналу входять відділи: економіки, фінансів, інвестицій, шляхи, закупівель, кадрів, ведення договірної роботи, охорони праці і т.д.

У АВ ТОВ «Агроцентр К» працює колектив, близько 480 осіб, усі співробітники виконують функції, визначені в їх посадових інструкціях та трудяться задля досягнення головної мети. Начальник підприємства, його заступники, керівники структурних підрозділів відносяться до категорії ключового персоналу, від діяльності яких до максимальної ступеня залежить успіх підприємства загалом. Це викликає необхідність постійного покращення їх навичок та ділових якостей, підвищення зацікавленості.

Колективний договір – правовий акт, який регулює соціально-трудові відносини у АВ ТОВ «Агроцентр К» між сторонами соціального партнерства – працівниками та роботодавцем в особі їхніх представників.

Оцінка ефективності системи економічної безпеки є аналіз системи індикаторів. Систему індикаторів економічної безпеки у свою чергу становить сукупність показників виробничої діяльності, фінансово-господарської діяльності та соціальної сфери. Система індикаторів економічної безпеки показує ступінь захищеності інтересів підприємства та рівень стабільності економічного становища.

Під час аналізу системи індикаторів визначаються слабкі ділянки, джерела небезпеки. Одними з найбільш значущих процесів у системі забезпечення економічної безпеки є стратегічним планування та система управління ризиками.

У цілях здійснення постійного контролю за допомогою фінансовий компонент фінансової безпеки проводиться дослідження його рівня значним компонентом в основі розгляду фінансової стійкості, рівень якої

обумовлюється, відштовхуючись від достатності застосовуваних коштів у цілях здійснення виробничо-господарської діяльності. Розцінюючими властивостями є:

1. $\pm E_c$ – надлишок (+) чи брак (-) власних коштів оборотних (E_e), потрібних для формування запасів і покриття затрат (Z), пов'язаних з економічною діяльністю товариства. Даний показник можна розрахувати формулами:

$$E_e = BK - A1 = 324828 - 205427 = 119401 \quad (2.1)$$

$$\pm E_c = E_e - Z = 119401 - 145513 = - 26112 \quad (2.2)$$

де, BK – власний капітал;

$A1$ – необоротні активи;

Z – величина запасів.

Таким чином бачимо, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» не вистачає власних коштів оборотних в сумі 26112 грн.

2. $\pm E_t$ – надлишок чи брак власних оборотних коштів, а також середньострокових і довгострокових кредитів і позик (K):

$$\pm E_t = (E_c + K) - Z = (- 26112 + 36930) - 145513 = - 134695 \text{ грн.} \quad (2.3)$$

де K – довгострокові зобов'язання

Отже, потрібно зазначити, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» не достатньо власних оборотних коштів та великі суми кредиторської (короткострокова, довгострокова) заборгованості.

3. $\pm E_n$ – надлишок чи брак власних оборотних коштів, а також довго-, середньо- і короткострокових кредитів і позик (K_t):

$$\pm E_n = (E_e + K_t + K) - Z = 119401 + 72284 + 36930 - 145513 = 83102 \text{ грн.} \quad (2.4)$$

Розрахувавши даний показник, видно, що в товариства є брак власних оборотних коштів за рахунок великої суми кредиторської заборгованості.

Провівши розрахунки потрібно зазначити, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» критичний рівень фінансової безпеки, оскільки виконуються нерівності $\pm E_c < 0$, $\pm E_t < 0$, $\pm E_n \geq 0$ ($- 26112 < 0$, $- 134695 < 0$, $83102 \geq 0$). Дана ситуація пояснюється, тим, що товариство для фінансування своєї діяльності вдається

до короткострокових та довгострокових кредитів

Для розрахунку інтегрального показника фінансової безпеки підприємства умовно присвоюємо задовільному рівню значення 2.

При наявності інформаційних елементів фінансової безпеки необхідно визначити значущість коефіцієнтів: коефіцієнта суперечності інформації, коефіцієнта точності інформації, коефіцієнта повноти. Розрахуємо дані характеристики для АВ ТОВ «Агроцентр К».

Значення повної інформації (K_p) – обчислюється у вигляді співставлення об'єму інформації, котрою володіють особи, які схвалюють рішення (K_3), і об'ємів даних, потрібних для прийняття чіткого рішення ($K_{гр}$):

$$K_p = K_3 / K_{гр} = 0,73 \quad (2.5)$$

Значення невідповідності даних (K_c) – обчислюють відношення кількості обсягу незалежних тверджень на користь прийняття рішення ($K_{нс}$) до кількості загальної самостійних тверджень в загальній кількості змінної інформації ($K_{нсп}$):

$$K_c = \frac{K_{нс}}{K_{нсп}} = 0,99 \quad (2.6)$$

Значення точності даних (K_T) – обчислюють як об'єм змінної інформації (K_p) до підсумкового об'єму інформації, котрою володіють особи, що приймають рішення (K_3):

$$K_T = \frac{K_p}{K_3} = 0,81 \quad (2.7)$$

Міра безпеки інформаційної трактується як добуток коефіцієнтів:

$$K_{i\bar{o}} = K_n \times K_c \times K_T = 0,57 \quad (2.8)$$

Розрахувавши рівень інформаційної безпеки видно, що в АВ ТОВ «Агроцентр К» даний показник знаходиться на середньому рівні, оскільки знаходиться в межах $0,3 \leq K_{i\bar{o}} < 0,7$

Для розрахунку інтегрального показника економічної безпеки товариства умовно надаємо середньому рівню значення 2.

Інтелектуальна складова відіграє важливу роль в АВ ТОВ «Агроцентр К» для забезпечення економічної безпеки, показники якої розраховані в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Показники рівня інтелектуальної складової

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення
коефіцієнт кваліфікації працівників підприємства (Ккв)	$K_{кв} = \frac{\sum_{i=1}^n y}{O}$	0,23
	де, $\sum_{i=1}^n y$ – загальний обсяг кваліфікаційно-освітнього рівня працівників, а саме кількість працівників, котрі мають вищу та середню освіту	
	O – загальна кількість працівників підприємства	
інтелектуальноозброєність (Kio)	$K_{io} = \frac{B_{in}}{O}$	25,1
	де B_{in} – вартість власності інтелектуальної, до якої доцільно відносити вартість винаходів, моделей корисних, зразків промислових, знаків товарних, обслуговування знаків, фірмового найменування, пропозицій раціоналізаторських, «ноу-хау» тощо	
норма доходності співробітників підприємства від використання інтелектуальної власності (Kд)	$K_{д} = \frac{D_{in}}{O}$	77,9
	де D_{in} – дохід, котрим володіє підприємство використовуючи інтелектуальний потенціал	

Проаналізувавши дані таблиці 2.1, можемо сказати, що всі три показника знаходяться на абсолютному рівні, оскільки значення по підприємству відповідають $K_{кв} > 0,105$, $K_{io} > 19,75$, $K_{д} > 72,87$. Таким чином загальний рівень інтелектуальної безпеки абсолютний і присвоюється значення – 4.

Кадрову забезпеченість АВ ТОВ «Агроцентр К» характеризує кадрова складова. Розрахунок рівня безпеки для кадрової складової розраховується за показниками наведеними в таблиці 2.2.

Отже, аналіз таблиці 2.2 показав, що коефіцієнт плинності кадрів в товаристві знаходиться на абсолютному рівні (абсолютна безпека $0,003 \leq K_{п} < 0,052$) та йому присвоюється значення 4. Коефіцієнт фізичного старіння

кадрів відповідає абсолютному рівню (абсолютна безпека $0,2 \leq K_v < 0,255$) та йому присвоюється значення 4.

Таблиця 2.2

Показники кадрової складової

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення
Коефіцієнт плинності кадрів (K_n)	$K_n = \frac{\sum \text{Ч}_y}{O}$	0,001
	де Ч_y – кількість працівників, які були звільнені або скорочені за розрахунковий період	
	O – загальна чисельність працівників підприємства	
Коефіцієнт фізичного старіння кадрів (K_v)	$K_v = \frac{O_v}{O}$	0,223
	де, O_v – кількість працівників, які за віком фізично старі, старі їх знання та кваліфікація	
Фондоозброєність працівників (ФО)	$\text{ФО} = \frac{O\Phi}{O}$	379,37
	Де $O\Phi$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів	
Фондоозброєність працівників підприємства фондами невиробничого призначення (Φ_{HO})	$\text{ФО} = \frac{O\Phi_{Hv}}{O}$	72,6
	$O\Phi_{Hv}$ середньорічна вартість фондів невиробничого призначення	
Загальний рівень складової кадрової	$k_{\text{сер}} = \sum_{i=1}^n k_i d_i$	3,8
	$K_{\text{сер}} = 4*0,25+4*0,2+4*0,35+3*0,2$	

Фондоозброєність працівників знаходиться на абсолютному рівні, (абсолютна безпека $\text{ФО} > 139$) оскільки має значення 379,37 тис. грн. за рахунок великої вартості основних виробничих фондів тому йому присвоюється значення 4.

Фондоозброєність працівників підприємства фондами невиробничого призначення має задовільний рівень безпеки (задовільна безпека $69 < \Phi_{HO} < 106$) тому, що має значення 72,6 тис. грн. тому йому присвоюється значення 3.

Для розрахунку загального рівня кадрової складової необхідно використати такі вагові коефіцієнти: K_p – 0,25; K_v – 0,2; ФО – 0,35; – Φ_{HO} – 0,2. значення цього показника 3,8.

Рівень співвідношення застосовуваного в товаристві оснащення

визначає техніко-технологічна складова економічної безпеки. Для розрахунку даної складової підрахуємо наступні показники:

- доля продукції товариства, що перевершує та відповідає кращим аналогам в Україні (чи світі, якщо товариство планує реалізувати продукцію за кордон) ($K_{п.прод}$), яка дорівнює 0,17;
- доля продукції, що випускається товариством, яка захищена патентами ($K_{пат.прод}$), яка дорівнює 0,13;
- доля технологічного устаткування (технологій виробництва), що відповідає кращим державним (світовим) аналогам ($K_{п.т}$), яка дорівнює 0,31.

Рівень техніко-технологічної безпеки з точки зору узагальненого коефіцієнта задовільний (значення 3).

Політико-правова складова визначається такими показниками:

- відсоток переможних арбітражних і судових кримінальних проваджень у загальній кількості судових справ, які розглядалися ($K_{вю}$) = 0,32;
- відсоток арбітражних і судових кримінальних проваджень у конкретній сумі укладених угод господарствами ($K_{с.ар.}$) = 0,08;
- відсоток на юридичне функціонування товариства у структурі його основних витрат ($K_{в.юр.}$) = 0,14;
- рівень сплачених і отриманих штрафних санкцій у загальній сумі зобов'язань за господарськими угодами господарств ($K_{ш}$) = 0,10.

Застосувавши середньозважену формулу визначаємо рівень політичної та правової безпеки за узагальненим коефіцієнтом – абсолютний тому присвоюється значення 3.

Функціонування діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» на новому рівні характеризує інноваційна складова економічної безпеки. Інноваційна складова розраховується за допомогою таких показників:

- - коефіцієнт впровадження інноваційної продукції ($K_{і.н.}$):

$$K_{і.н.} = \frac{N_{і.н.}}{N_{з.н.}} = 0,382 \quad (2.9)$$

де, $Ni.n.$ – кількість інноваційних видів продукції, що випускаються підприємством;

$Nз.n.$ – загальна кількість видів продукції, що випускається підприємством;

- частка інноваційних підходів, які використовуються у виробничому, управлінському та обслуговуючому процесі ($K_{i.nid.}$):

$$K_{i.nid.} = \frac{\sum B_i}{\sum B_n} = 0,218 \quad (2.10)$$

де, $\sum B_i$ – сума витрат на інновації;

$\sum B_n$ – загальна сума витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Інноваційна безпека АВ ТОВ «Агроцентр К» має абсолютний рівень, оскільки $Ki.n. \geq 0,272$ та $Ki.nid. \geq 0,138$ то йому присвоюється значення 4.

Для характеристики екологічних стандартів технології та виробництва, мінімізуючи втрати підприємства від забруднення навколишнього середовища розраховують екологічну складову економічної безпеки з показниками які наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники екологічної складової

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення
Коефіцієнт безпеки продукту ($K_{б.п.}$)	$K_{б.п.} = P_c / P_3$	0,48
	де P_c – виручка від реалізації сертифікованої продукції, грн.	
	P_3 – загальна виручка від реалізації продукції, грн	
Коефіцієнт забруднення середовища (K_3)	$K_3 = V_{ек.з.} / V_3$	0,09
	де; $V_{ек.з.}$ – розмір екологічних зборів, грн.	
	V_3 – загальна сума витрат підприємства, грн.	
Коефіцієнт захисту середовища ($K_{зах}$)	$K_{зах} = V_{ек.м.} / V_3$	0,04
	де $V_{ек.м.}$ – витрати на екологію (очисні споруди, переробка відходів, захист ґрунтів), грн.	
	V_3 – загальна сума витрат підприємства, грн.	

Аналіз даних таблиці 2.3 свідчить, що показники екологічної складової менші за нормативні значення, отже необхідно присвоїти незадовільний рівень який дорівнює значенню 1.

Наступним показником, який характеризує економічну безпеку АВ ТОВ «Агроцентр К» є силова складова, яка визначається наступними показниками:

- частка витрат на захист товариства в основній структурі витрат виробництва (Кв.ох.) (витрати на охорону підприємства):

$$\text{Кв.ох.} = \text{В} / \text{Вз} = 1644,82/360593,2 = 0,005 \quad (2.11)$$

де В – витрати на охорону підприємства, Вз – виробничі витрати, тис. грн.

- безпеку працівників підприємства службою безпеки (Ксб) (витрати на забезпеченість працівників підприємства службою охорони):

$$\text{Ксб} = \text{О} / \text{В} = 15/1644,82 = 0,009 \quad (2.12)$$

де, О – кількість працівників служби охорони підприємства.

Отже, розрахувавши показники силової складової можна прийти висновку, що вона знаходиться на низькому рівні, оскільки Кв.ох. < 0,12а Ксб < 0,09.

Застосовуючи формулу середньої зваженості, ми визначали рівень енергетичної безпеки за узагальненим коефіцієнтом: $= 1 * 0,5 + 1 * 0,5 = 1$.

Провівши розрахунки компонентів економічної безпеки необхідно підрахувати відносні оцінки безпеки підприємства для кожного компонента безпеки. Відносний показник безпеки для відповідного компонента розраховується відношенням фактичного рівня безпеки до максимального рівня безпеки відповідного компонента. Результати розрахунків представлені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Оцінка економічної безпеки підприємства за 2020 р.

Назва складової безпеки	Максимальний рівень	Фактичний рівень	Відносна оцінка
Фінансова	5	2	0,40
Інтелектуальна	4	4	1,00
Кадрова	4	3,8	0,95
Техніко-технологічна	4	3	0,75
Політико-правова	3	3	1,00
Екологічна	2	1	0,50
Інноваційна	4	1	0,25

Інформаційна	3	2	0,67
Силова	3	1	0,33

Провівши розрахунки систематизації ступенів економічної захищеності АВ ТОВ «Агроцентр К» і інтегральної ознаки економічної захищеності, можна дійти невтішного висновку, що АВ ТОВ «Агроцентр К» – прийнятний рівень економічної захищеності. Ця вимога характеризується кращим значенням майже всіх коефіцієнтів, що описують економічну безпеку підприємства. Незначна невідповідність трапилася через зниження значущості ознаки інноваційної і силової складових економічної безпеки товариства (рис. 2.2).

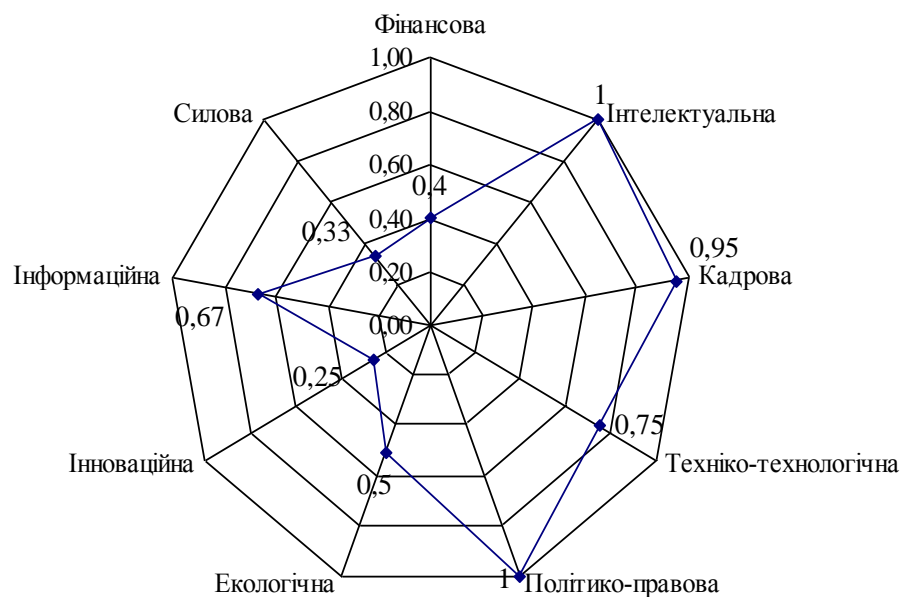

Рис. 2.2. Схема областей економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К»

Отримані результати загострюють і хочуть створити теоретико-методологічні основи оцінки стабільної економічної безпеки товариства і його елементів під час господарської роботи в цілому та по підрозділах. Збільшення ступеня продуктивності фінансової захищеності дозволить вдосконалити економіку з погляду на співвідношення умов. Зокрема, якісна організація концепції економічної і фінансової безпеки товариства підвищить її ефективність, покращує кількість використаних ресурсів і, як результат, максимізує прибуток АВ ТОВ «Агроцентр К». При побудові концепції забезпечення економічної (фінансової) захищеності необхідно враховувати

всі можливі фактори дана система індивідуальна.

2.3. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами на підприємстві

Обліково-аналітична інформація вважається інформативним ресурсом управління концепцією безпеки компанії, вона з'являється в ході реалізації функцій управління. При цьому облік вважається основою з метою аналізу, а результати розгляду вважаються причиною для виконання синтезу і надання даних потенційному користувачеві цих даних.

Головні підсистеми концепції обліково-аналітичного управління витратами представлено на рисунку 2.3.

Рис. 2.3. Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К»

Інформативна основа управління затратами повинна брати до уваги як зовнішній, так і внутрішній перелік джерел інформації. До первинних належить нормативно-законна інформація, а до інших - облікова, необлікова і

аналітична інформація.

Під правовий даними розуміють комплекс документованих або офіційно заявлених даних про право, його концепції, юридичних фактах, правовідносинах, правопорядку, злочинах і боротьбі з ними і тощо. Подібна інформація формується в режимі правотворчої роботи та знаходиться в нормативно правових процесах. Нормативно-законна інформація у сфері підприємницької роботи – це комплекс різних даних, що регламентують фінансово господарську роботу суб'єктів господарювання. До нормативно-правової інформації у сфері бухгалтерського обліку і звітності належать: по-перше, Конституція України, кодекси і закони України, тобто нормативно-законні акти високої юридичної сили; по-друге, постанови та укази Президента України, Розпорядження Кабінету Міністрів України;; по-3, нормативно законні акти (вказівки, затвердження, розпорядження) і методичні поради Міністерства фінансів України, муніципальних адміністрацій, організацій регіонального самоврядування та інших організацій.

Однією з значних функцій обліку є якісне задоволення інформаційних потреб користувачів з метою прийняття ними результативних адміністративних висновків, тому облікова інформація є основною основою відомостей щодо фінансово-господарської роботи підприємства. До облікової інформації в частині витрат емітента колективних прав належать:

1) первинна документація з обліку виробничих затрат товариства («Акт виконаних робіт (послуг наданих)» «Накладна», «Накладна вимога», «Лімітно-забірна картка», «Відомість нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних матеріальних активів», «Акт на списання малоцінних та швидкозношуваних предметів», «Платіжне доручення», «Видатковий касовий ордер», «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів», «Інвентаризаційний описи товарно-матеріальних цінностей», «Розрахунково-платіжна відомість»; «Звіт про використання коштів, наданих на відрядження та під звіт», рішення судових

органів, довідки бухгалтерії тощо). Зазначені основні папери відображають відомості про створення та списання виробничих затрат та втрат діяльності товариства. Дані, наведені у зазначених основних документах, спочатку відображається в системі рахунків фінансового обліку товариства, а потім в облікових регістрах і звітності.

2) облікові регістри. При автоматизованій формі обліку в АВ ТОВ «Агроцентр К» (1С: «Бухгалтерія 8.2») інформація щодо сум визнаних адміністративних і загальновиробничих затрат (затрати на утримання керівного персоналу, амортизація необоротних активів, затрати на службові відрядження, інші затрати загальновиробничого призначення) відображається в «Аналізі рахунка 91, 92», збутових затрат (затрати на транспортування продукції, затрати пакувальних матеріалів, затрати на зарплату та комісійні продавцям, а також затрати на маркетинг) відображається в «Аналізі рахунка 93», затрати на оплату праці відображається в «Аналізі рахунка 66, 65», матеріальні затрати відображається в «Аналізі рахунка 20, 22».

3) фінансова звітність. Дані про затрати наявні у формі № 2 «Звіт про фінансові результати» (у трьох розділах) та у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». В 1-му розділі «Фінансові результати» форми № 2 наводяться дані, які розкривають суми затрат (в структурі собівартості виготовлених товарів (робіт, продукції, послуг), витрат на реалізацію, фінансових затрат, управлінських затрат, інших операційних затрат, втрат від участі в капіталі та інших затрат), у 3-у розділі «Елементи операційних витрат» розкриваються суми операційних витрат за процесами здійснення витрат (затрати на оплату праці, матеріальні затрати, амортизація, відрахування на соціальні заходи, інші операційні затрати).

Оптимізація виробничих витрат в АВ ТОВ «Агроцентр К» є одним із найбільш пріоритетних завдань управління ними. Функціонування затратами передбачає виконання комплексу визначених дій у процесі визначення суми затрат на одиницю послуги чи продукції.

Дуальність представлена функцією контролю в системі керування затратами виробничими в АВ ТОВ «Агроцентр К»

Функції процесу управління виробничими затратами та притаманні їм відповідні цілі контролю наведені на рисунку 2.4.

Рис. 2.4. Взаємозв'язок контролю з іншими функціями управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К»

Метою внутрішнього контролю є неперервний і системний моніторинг виробничої, організаційної, збутової та фінансової діяльності всіх структурних підрозділів АВ ТОВ «Агроцентр К» для цього щоб виявити запаси підвищення рівня продуктивності, встановлення відхилень і недоліків,

постанови питань, що виникають, і прийняття відповідних адміністративних висновків. Технологія внутрішнього контролю базується на застосуванні загального підходу під час вивчення об'єкта контролю також методичної основи, націлених на вирішення конкретних питань контролю. Характерною рисою завчасного контролю витрат вважається в тому випадку, що кохана здійснюється у вході концепції управління підприємством.

Пріоритетними завданнями внутрішнього контролю виробничих витрат АВ ТОВ «Агроцентр К» є:

- контроль обсягу продукції, виробленої товариства;
- контроль величини собівартості продукції та інших витрат і контроль результатів (доходи та прибутки).

Зміст аналітичного забезпечення в системі управління суб'єктом господарювання реалізується через оброблення інформації із внутрішнього та зовнішнього середовища. Аналітичне забезпечення як процес характерне на всіх стадіях прийняття управлінських рішень.

Вивчення текстури виробничих витрат безпосередньо пов'язаний з розглядом їх динаміки. Під час такого розгляду встановлюють невідповідність долі окремих елементів виробничих витрат від подібних відомостей попередніх етапів, розраховують вплив цих відхилень на зміну остаточного показника. Під час розгляду виділяють елементи виробничих витрат, що становлять максимальну частину в підсумкових витратах звичайної діяльності, а також складові згідно з якими відбулися максимальні зміни (Додаток К).

Аналіз складу витрат на виробництво продукції у додатку засвідчує, що загальна сума виробничих витрат в АВ ТОВ «Агроцентр К» збільшилася на 70,72 % або 149375,4 тис. грн. В структурі виробничих витрат найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати, сума яких за п'ять років повисилися на 61,92 %, але відсоткове відношення зменшилося на 3,78 %.

Економія виробничих витрат здійснюється по паливо й енергія на 59,27 %. Це пояснюється значним зменшенням використанням вугілля, торфу, дров

та газу. Також спостерігається значне зменшення суми загальновиробничих витрат товариства, це пояснюється тим, що в 2016 році діяла стара форма «Звіт про основні показники роботи сільськогосподарських підприємств» (Форма № 50 с.г.) і до цієї статті відносилися більше показників ніж у формах з 2017 року. Також слід відмітити зростання питомої ваги прямих витрат на оплату праці які зросли від 5,94 % у 2016 році до 14,6 % в 2020 році.

Висновки до другого розділу

1. Інтегрований показник фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К» знаходиться в межах вище значення 7, отже рейтинг фінансового стану товариства А. Але потрібно зауважити, що в 2020 році інтегрований показник зменшився на 2,15 значення і наблизився до рейтингу Б, а з 2016 по 2019 рр. показник наблизений до максимального значення.

2. Провівши розрахунки систематизації ступенів економічної захищеності АВ ТОВ «Агроцентр К» і інтегральної ознаки економічної захищеності, можна дійти невтішного висновку, що АВ ТОВ «Агроцентр К» – прийнятний рівень економічної захищеності. Ця вимога характеризується кращим значенням майже всіх коефіцієнтів, що описують економічну безпеку підприємства. Незначна невідповідність трапилася через зниження значущості ознаки інноваційної і силової складових економічної безпеки товариства.

3. Для функції контролю в системі управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К» характерна дуальність. До функцій процесу управління виробничими витратами в товаристві відносяться прогнозування і планування, нормування, організація, облік, аналіз, регулювання.

4. Метою внутрішнього контролю є неперервний і системний моніторинг виробничої, організаційної, збутової та фінансової діяльності всіх

структурних підрозділів АВ ТОВ «Агроцентр К» для того, щоби виявити резерви збільшення рівня ефективності, визначення відхилень і недоліків, вирішення виникаючих проблем та прийняття оптимальних управлінських рішень.

5. Аналіз складу витрат на виробництво продукції у додатку засвідчує, що загальна сума виробничих витрат в АВ ТОВ «Агроцентр К» збільшилася на 70,72 % або 149375,4 тис. грн. В структурі виробничих витрат найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати, сума яких за п'ять років повисилися на 61,92 %, але відсоткове відношення зменшилося на 3,78 %. Економія виробничих витрат здійснюється по паливо й енергія на 59,27 %. Це пояснюється значним зменшенням використанням вугілля, торфу, дров та газу.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМИ ВИТРАТАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Удосконалення економічної безпеки шляхом впровадження управлінського обліку виробничих витрат на підприємстві

Управлінський облік не є самою метою, він призначений для досягнення максимальної ефективності в бізнесі. Управлінський облік для АВ ТОВ «Агроцентр К» необхідний обґрунтування управлінських рішень менеджерами всіх рівнів, оперативно надаючи повну і достовірну інформацію.

Процедура управління для підприємства часто аналізується як послідовне виконання чотирьох управлінських функцій: планування, організація, мотивація, контроль. Структура цього процесу присутня на будь-якому підприємстві, навіть якщо воно не піклується про дотримання управлінських функцій. Забезпечення максимально ефективною роботою цієї системи постійно зростає, це пов'язано з ускладненням та зростанням динаміки зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Саме тому АВ ТОВ «Агроцентр К» треба покращувати системи постачання повної та достовірної інформації процесу прийняття поточних управлінських рішень процесі господарювання.

Основні вимоги у вітчизняних підприємствах до системи управлінського обліку та звітності зводяться до вимог, представлених на рисунку 3.1.

Управлінський облік – це вбудована концепція збору, оброблення і надання аналітичної інформації внутрішнім користувачам з метою оптимізації роботи підприємства та координації його майбутнього розвитку, тобто є управління економічним суб'єктом через планування, контроль та

регулювання управлінської діяльності та процесом прийняття управлінських рішень.

Рис. 3.1. Вимоги до системи управлінського обліку та звітності АВ ТОВ «Агроцентр К»

Методичні рекомендації щодо формування обліково-аналітичної системи витрат на виробництво та випуск сільськогосподарської продукції умовах обмеженості трудових та фінансових ресурсів мають бути спрямовані рішення пріоритетних управлінських завдань.

Вважаємо за необхідне формування такої системи управлінського обліку, призначенням якого є збір та обробка інформації, аналіз економічних показників, оцінка результатів діяльності центрів відповідальності, що забезпечить поточне планування та прогнозування тенденцій цих показників та напрямів.

На рисунку 3.2 представлена графічна модель елемента управлінської складової обліково-аналітичної системи АВ ТОВ «Агроцентр К». Прямий зв'язок у системі управління являє собою запис, який сформований управлінським апаратом у згоді із завданнями управління та даними про економічне становищі, що склалися в макроекономіці. Дані заходи

зобов'язані гарантувати доцільність та результативність роботи системи управління організації.

Ця ситуація можлива лише у випадках, коли орган управління володіє надійною та точною інформацією про поточне становище фінансово-господарської діяльності. Наявність функціонуючої обліково-аналітичної системи витрат на виробництво та випуск сільськогосподарської продукції, що забезпечує розробку обґрунтованих управлінських рішень, а також контроль та регулювання господарських процесів, здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства та оцінка ефективності управління ним.

Рис. 3.2. Графічна модель управлінського обліку у системі управління АВ ТОВ «Агроцентр К»

Зворотний зв'язок у системі управління є потік обліково-аналітичної інформації, що формується об'єктом управління та містить відомості про результати виконання планів, дані про господарських процесів. Збір та

накопичення такої інформації відбувається у вигляді обліку. В умовах розвитку інноваційної економіки необхідно забезпечувати максимально ефективну роботу системи управління з допомогою генерування повною та достовірною інформацією процесу ухвалення управлінських рішень. За цією причиною обліково-інформативне надання витрат на виготовлення товару ТОВ «Агроцентр К» створюється за допомогою складових обліково-заключної системи: адміністративного обліку, бюджетування звітності і внутрішнього контролю (Рис. 3.3).

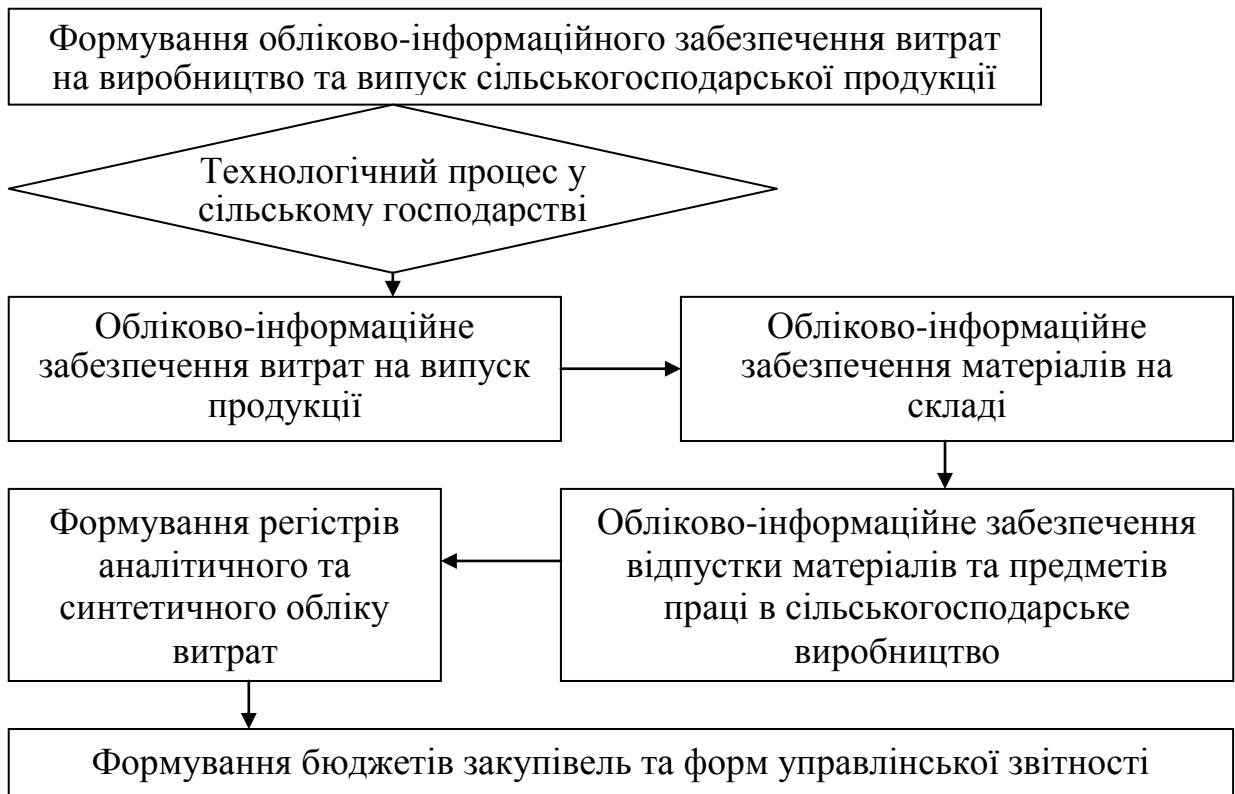

Рис. 3.3. Процес формування обліково-інформаційного забезпечення витрат на виробництво та випуск сільськогосподарської продукції

Інформаційні дані облікової підсистеми є базою для формування аналітичної підсистеми. У практиці українського бухгалтерського обліку рахунки 23, 90, 91, 93 призначені для ведення управлінського обліку витрат на виробництво.

У бухгалтерії АВ ТОВ «Агроцентр К» дані рахунки не застосовуються та управлінський облік самостійно в обліково-аналітичній системі не

виділяється. Немає реєстрів управлінського обліку та внутрішньої звітності, які б вели облік по центрах відповідальності. Для досягнення позитивних результатів щодо постановки управлінського обліку витрат необхідно здійснити кілька етапів по його формуванню (Рис. 3.4).

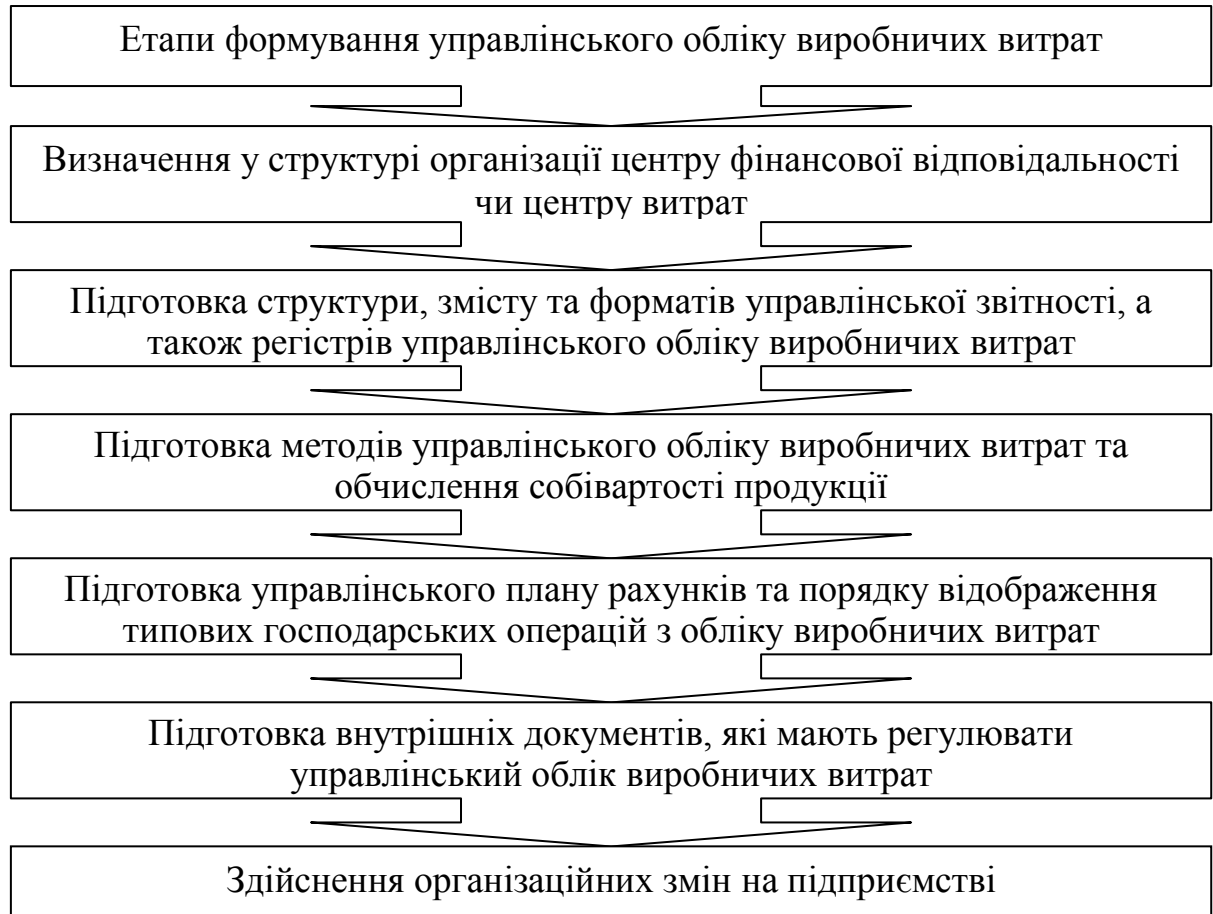

Рис. 3.4. Етапи формування управлінського обліку витрат на АВ ТОВ «Агроцентр К»

1. У АВ ТОВ «Агроцентр К» спеціалісти відділу агрономії несуть відповідальність за дотримання нормативних показників за основними видами витрат, їх своєчасною оцінку та перегляд, раціональне використання основних видів матеріалів та сировини, добрив, засобів захисту рослин та тварин.

Виникнення витрат, центрів витрат та центрів відповідальності у управлінському обліку, на нашу думку, необхідно аналізувати за трьох напрямів їх розвитку: організаційного, з урахуванням доцільності та наявності об'єктивних умов організації контролю та регулювання витрати

ресурсів; виробничої, з погляду споживання ресурсів; обліково-аналітичної, виходячи з можливостей обліку та визначення розмірів витрат, їх аналізу та контролю.

Організаційною основою місця виникнення витрат, центрів витрат та центрів відповідальності в сільськогосподарській організації є реорганізаційна структура його виробництва та управління. Центр прибутку відповідає перед керівництвом організації сумою заробленої прибутку та контролює дохідний бік своєї діяльності з по відношенню до всього підприємства. Центр прибутку є відповідальним за фінансову результативність усієї діяльності підрозділу. Управлінський облік різних видів доходу (зокрема виручки) ґрунтується, насамперед, на створенні ефективної цінової політики. У сільськогосподарській організації для цієї мети складаються спеціальні розрахункові документи щодо формування цін на сільськогосподарської продукції.

Центр нормативних витрат утворює підрозділи, які виконання своїх функціональних обов'язків споживають різні ресурси. Витрати на сільськогосподарську діяльність групуються згідно з методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку витрат, статей витрат, що включаються до витрат і номенклатури, та фінансових результатів на підприємствах сільськогосподарської спеціалізації. Центр витрат сільськогосподарської організації до прямих витрат відносить транспортні витрати.

З обліково-аналітичної точки зору центри нормативних витрат та управління об'єднані методологічно. Організація управлінського обліку за такою схемою формує умови для обліку витрат матеріальних ресурсів у розрізі центрів відповідальності, а й окремих робочих місць, як при агротехнічних заходах, так і при обслуговування машин та обладнання. Це підвищує можливість деталізації контролю за витратами основних видів матеріальних витрат до конкретного робочого місця. З метою ймовірності впливу на витрати кожного центру відповідальності сільськогосподарського

підприємства пропонується матриця оцінки урегульованості витрат (Додаток Л).

2. Управлінська звітність - це система взаємопов'язаних даних та розрахункових показників, що відображають функціонування підприємства як суб'єкта господарської діяльності, згрупованих загалом по підприємству та в розрізі структурних підрозділів. Застосування управлінської звітності для оцінки отриманих результатів господарської діяльності на сільськогосподарському підприємстві вимагає подібності представлених у ній звітних показників з даними плану, бюджетів, нормами та нормативами, з даними попередніх звітних періодів (Рис. 3.5).

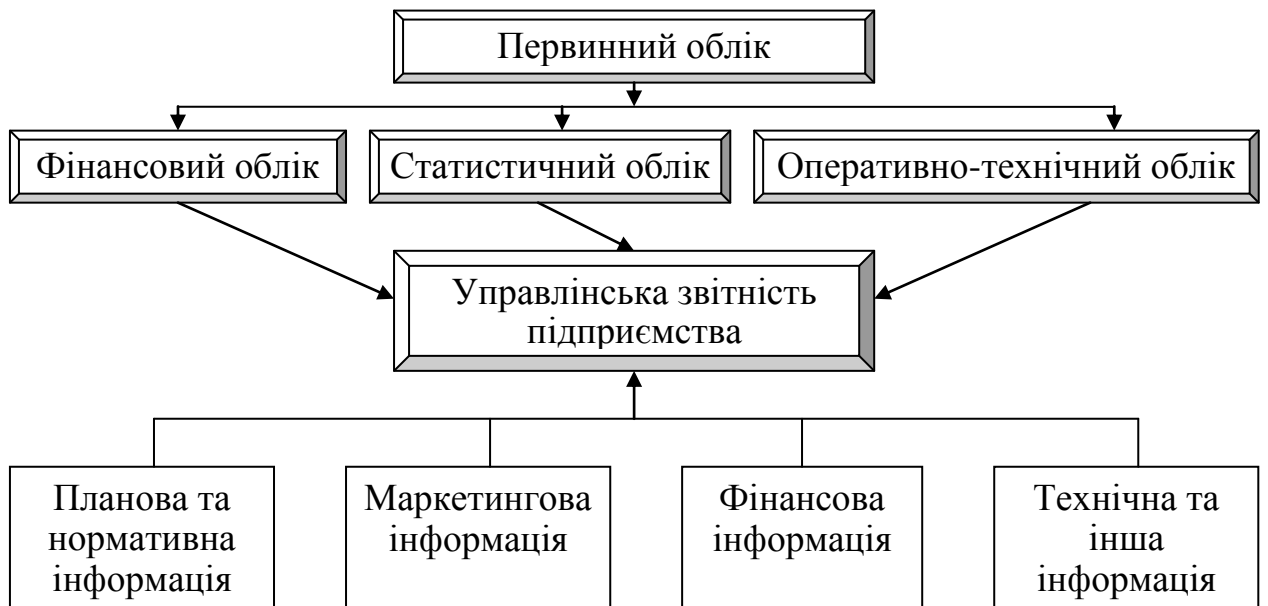

Рис. 3.5. Інформаційна база для складання внутрішньої управлінської звітності АВ ТОВ «Агроцентр К»

З метою підготовки управлінської звітності у внутрішньому положення щодо її створення в АВ ТОВ «Агроцентр К» слід чітко визначити джерела даних для отримання кожного звітного показника аж до вказівок на ті рахунки обліку, які мають містити необхідні облікові відомості. Для виконання цих вимог керівникові АВ ТОВ «Агроцентр К» рекомендується заповнювати інформаційну картку, що відображає потреби у інформації структурних одиниць підприємства (табл. 3.1).

Інформаційна карта внутрішньої управлінської звітності АВ ТОВ
«Агроцентр К»

Структурні одиниці (центри відповідальності)	Список інформації	Тип даних (кількісні, вартісні)	Відповідальний	Періодичність	Ключові показники
5	Витрати	кількісні	Іванов І.І.	Раз на квартал	3

Таким чином, крім самих звітних форм, у сільськогосподарській організації має бути розроблений та затверджений регламент їх складання, передачі та обробки, що включає порядок, строки, осіб, відповідальних за їх складання.

Як основа для формування інформаційної бази з обліку витрат за виробництво продукції (робіт, послуг) на внутрішньогосподарському рівні в сільськогосподарській організації рекомендується використовувати основні форми внутрішньої управлінської звітності, сформовані на базі досить деталізованою для сільськогосподарських підприємств статистичної звітності. Відмінністю такого підходу в управлінському обліку є періодичність надання даних звітів про виробництво продукції та витрати та собівартість продукції не лише загалом щодо сільськогосподарської організації, а й у кожній структурній одиниці як центру відповідальності. Крім того, доцільно сформувати більш частий графік надання такої звітності у управлінських інтересах.

Приклад звіту, рекомендованого АВ ТОВ «Агроцентр К» як шаблонна форма, для конкретного центру витрат по окремому виду сільськогосподарської продукції представлено у додатку М.

Цей звіт надає управлінському персоналу сільськогосподарської організації можливість для об'єктивної оцінки вкладу кожного центру відповідальності у загальний прибуток та сукупність витрат сільськогосподарського підприємства, визначати нижні межі цін, підвищити ефективність оцінки, а отже, і мотивації працівників конкретних структурних підрозділів.

3. Результативна організація управлінського обліку рослинництво вимагає точного визначення методів обліку витрат. Оскільки методи та правила управлінського обліку ніде не прописані загальноприйнятими стандартами та законодавством, вони встановлюються безпосередньо самим підприємством.

У АВ ТОВ «Агроцентр К» витрати на управлінському обліку доцільно враховувати на окремих аналітичних рахунках за видами робіт. Надалі всі витрати повинні бути розподілені:

- за озимими культурами за кожною статтею окремо, на аналітичні рахунки щодо обліку їх витрат урожаю поточного року;
- за ярими культурами навесні наступного року, після встановлення фактичних площ посіву під ті чи інші культури всі витрати з аналітичні рахунки поділяються пропорційно площі посівів.

Одним із способів калькулювання собівартості є вилучення із загальної суми витрат вартості побічної продукції – соломи. Далі за відсотком вмісту зерна в зерновідходах всю їхню масу переводять у повноцінне зерно і потім розподілом суми витрат, що залишилася, на загальну кількість одержаного зерна визначають собівартість 1 ц продукції. Також калькулювання собівартості можна провести способом вилучення витрат. Застосуються даний метод з технічних олійним культурам. В даному випадку із загальної суми витрат виключають вартість побічної продукції в оцінці, що складається із витрат на прибирання, транспортування та складування. Решту суми витрат відносять на отриману масу насіння.

4. Рахунки управлінського та фінансового обліку, що відображають інформацію про витрати на виробництво сільськогосподарської продукції, доцільно вести в системі бухгалтерського обліку як специфічну основи обліково-аналітичної системи АВ ТОВ «Агроцентр К» без відокремлення калькуляційних рахунків у систему управлінського обліку. Витрати на традиційні статутні види діяльності у складі матеріальних витрат, витрат на оплату праці, відрахувань на соціальні потреби, амортизації та інших витрат.

5. Для постановки системи управлінського обліку сільськогосподарської організації поряд з іншими етапами, необхідно розробити та застосовувати положення та інструкції щодо її організації, що включають норми та правила ведення управлінського обліку (Рис. 3.6).

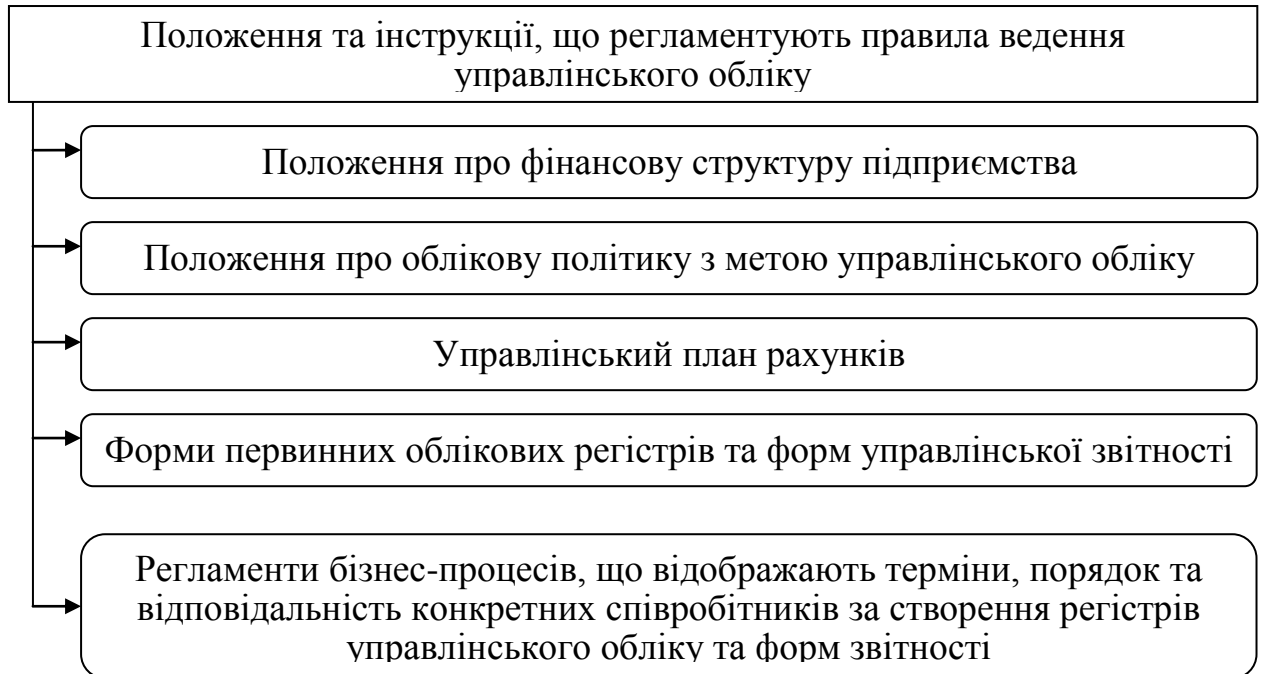

Рис. 3.6. Положення та інструкції, що регламентують правила ведення управлінського обліку

Таким чином, після отримання перших облікових даних про результати виробництва та реалізації окремого виду сільськогосподарської продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» знову здійснюються аналітичні процедури, результат яких або підтверджує доцільність подальшого випуску конкретних видів продукції з обліком ринкової кон'юнктури, або свідчить про економічну недоцільність їхнього виробництва. В останньому випадку співробітники апарату управління на підставі результатів аналізу облікової інформації визначають резерви економії прямих витрат за виробництво виду сільськогосподарської продукції, виявляють причини відхилень фактичного рівня витрат від їхнього планованого значення, аналізують заявки та пропозиції контрагентів-покупців на даний вид продукції. Обліково-аналітична система витрат спрямована на відстеження тактичних та

стратегічних змін показників собівартості, пошук можливих резервів зниження витрат на виробництво продукції для підвищення конкурентоспроможності АВ ТОВ «Агроцентр К».

3.2. Бюджетування як елемент управління виробничими витратами

Економічна діяльність АВ ТОВ «Агроцентр К» враховує забезпечення синхронізації багатofункціональної роботи елементів обліково-аналітичного забезпечення. Концепція управління виробництвом здатний працювати ефективно тільки при відповідному обліково-аналітичному забезпеченні, що містить сукупність заходів, орієнтованих на накопичення основних даних, згрупованих в черговості і систематизовані з використанням способів і методів фінансового розгляду, що формують відповідні вимоги з метою прийняття виробничої діяльності товариства Головним видом роботи АВ ТОВ «Агроцентр К» є виробництво товарної продукції, обсяг і якість якої повинні забезпечувати конкурентну позицію на ринку та одержати очікуваний прибуток.

Інтеграція обліково-аналітичного забезпечення із застосуванням сучасних інформативних концепцій і технологій вважається одним з найбільш ефективних методів подання своєчасної інформації з метою оброблення, розгляду, контролю та прийняття рішень. Реалізація результативного контролю за витратами на виробництво являє собою складання плану витрат по структурних підрозділах і товариству у цілому, що передбачає бюджетування. Бюджетування затрат – одна із ключових і важливих функцій концепції управління витратами на виготовлення продукції, що має прямий вплив на підвищення контрольної функції обліково-аналітичного забезпечення порівняно з наявністю, збереженням та застосуванням активів компанії відповідно до оперативності реалізації розрахункових операцій. Бюджетування лімітує затрати ресурсів і ступінь

прибутковості згідно з окремими видами продукції, типами виробництв і центрами відповідальності (рис. 3.7).

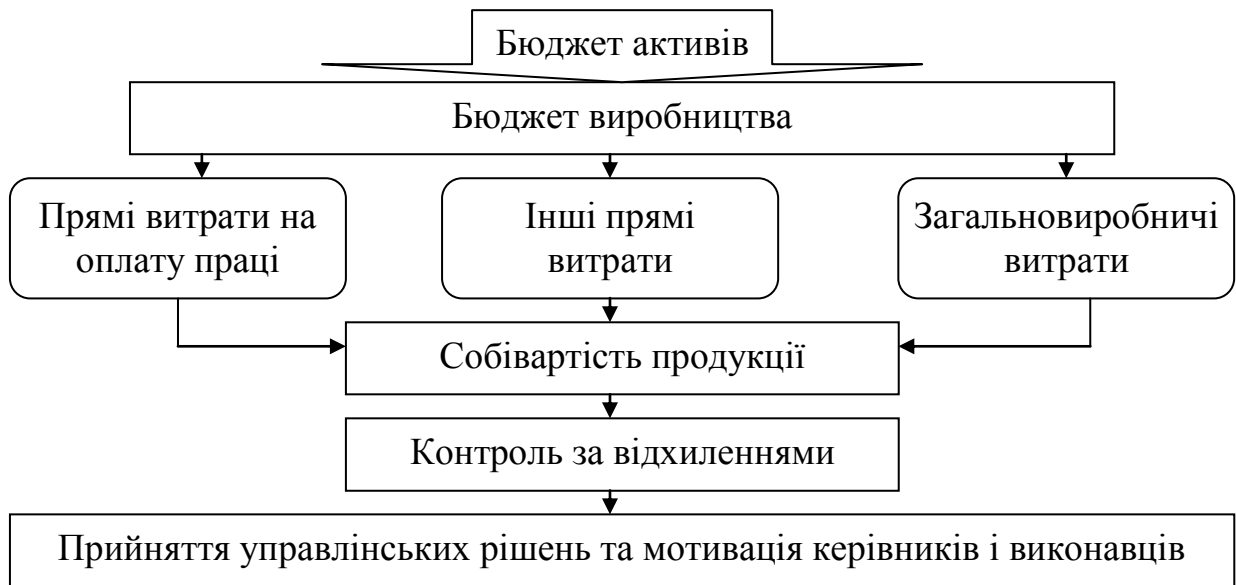

Рис. 3.7. Блок-схема формування бюджету витрат на виробництво продукції

Бюджети для АВ ТОВ «Агроцентр К» потрібні для оперативного управління та ефективного розподілу економічних ресурсів. Бюджети дають кількісні орієнтири для бізнесу. Проте роль бюджетів змінюється залежно від періоду часу: на початку звітної періоду бюджет є план, а наприкінці – інструмент вимірювання та зіставлення результатів (план-факт аналіз) для коригування подальшої діяльності.

Таким чином, бюджетування для АВ ТОВ «Агроцентр К» виконує такі функції:

- фінансове планування;
- фінансовий облік та аналітика;
- фінансовий контроль та координація;
- мотивація персоналу;
- комунікація (погодження планів підрозділів та закріплення відповідальності виконавців).

Процес впровадження системи бюджетування для АВ ТОВ «Агроцентр К» можна уявити наступним чином (Рис. 3.8).

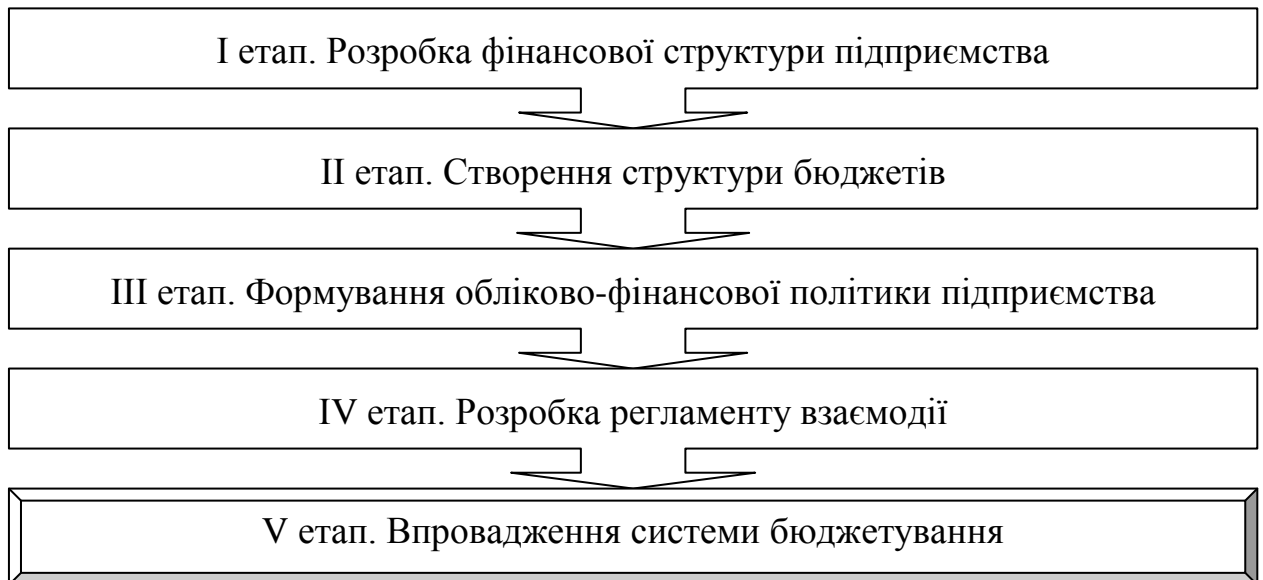

Рис. 3.8. Процес впровадження системи бюджетування в АВ ТОВ «Агроцентр К»

Мета першого етапу – розробити модель структури, яка дозволяє встановити відповідальність за виконання бюджетів та контролювати джерела виникнення доходів та витрат.

На другому етапі визначається загальна схема формування зведеного бюджету підприємства

В результаті проведення третього етапу формуються правила ведення та консолідації бухгалтерського, виробничого та оперативного обліку відповідно до обмеженнями, які прийняті під час складання та контролю (моніторингу) виконання бюджетів.

Четвертий етап спрямовано визначення процедури планування, моніторингу, а також проведення аналізу та з'ясування причин невиконання бюджетів та поточного коригування бюджету.

П'ятий етап включає роботу зі складання операційного та фінансового бюджетів на плановий період, проведення сценарного аналізу, коригування системи бюджетування по результатам аналізу.

Розглянемо організаційні аспекти системи бюджетування на прикладі сільськогосподарського підприємства АВ ТОВ «Агроцентр К». Систему бюджетування витрат на сільськогосподарських підприємств необхідно

формувані у межах виробничих центрів відповідальності, оскільки основні проблеми при визначенні витрат виникають саме в виробничій сфері. В організаціях досліджуваної галузі такими центрами відповідальності є: постачання, виробництво, реалізація, керування.

Організація системи бюджетування витрат у АВ ТОВ «Агроцентр К» представлено на рисунку 3.9.

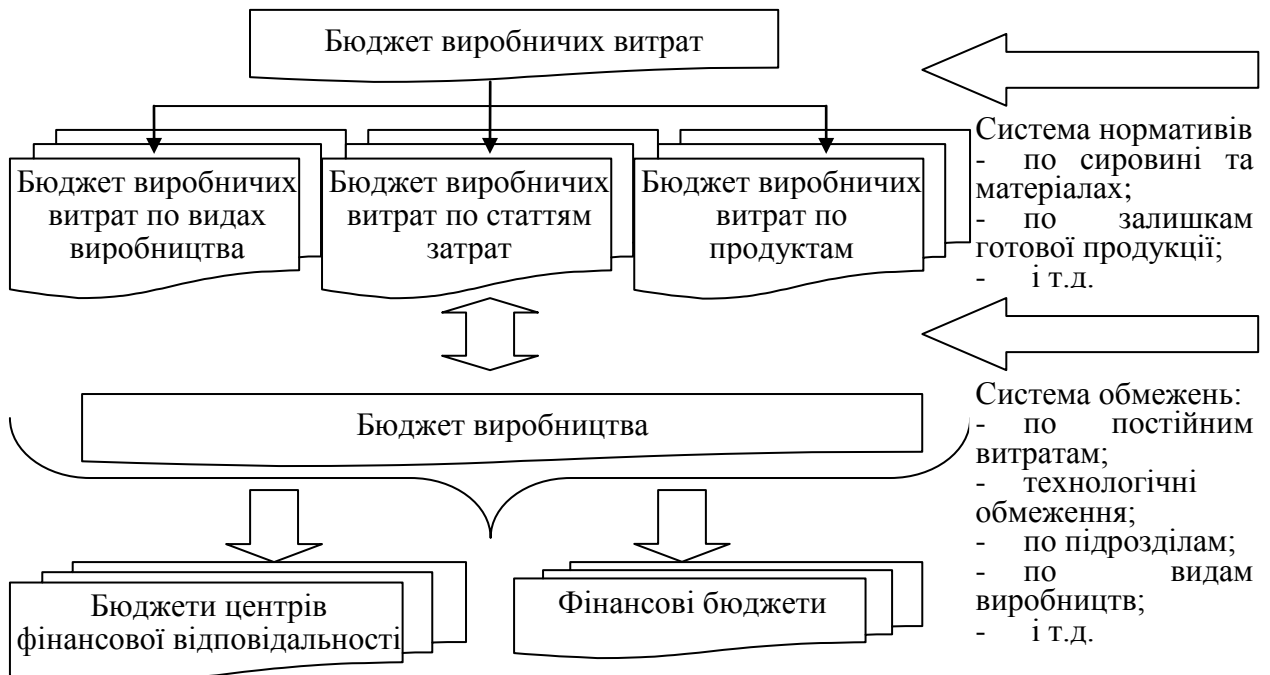

Рис. 3.9. Організація системи бюджетування витрат у АВ ТОВ «Агроцентр К»

Дані бюджетів разом надають управлінцям можливість оцінити оперативне становище підприємства, уявити планові значення, передбачити короточасні і довготривалі тренди і наявність потреби спланувати події, сприяють досягненню цілей. Якщо планово-прогностичний аналіз виявив, що місії доступні і результативність компанії відповідає плановому ступеню, фінансові витрати місцевого ступеня ратифікуються і здійснюються. При недостатньому узгодженні відомостей і проектів фінансові витрати змінюються і ведеться відбір відповідних даних для компанії схеми провадження діяльності.

Варто зазначити, що агрофірми, які намагаються впровадити у себе

систему бюджетування, стикаються з низкою проблем.

1. Низька залученість центрів фінансової звітності (ЦФЗ) у плануванні та оцінці бюджету. Дуже часто бюджет складається і планується виключно планово- економічним відділом без залучення ЦФЗ при те, що заплановані бюджети виконуватимуть доведеться саме ЦФЗ, а не планово-економічному відділу (ПЕВ).

2. Відсутність ролі власника процесу бюджетування (бюджетного контролера). У компанії повинен бути виділений людина, якого планування та контроль бюджету буде основним завданням – цей співробітник буде повинен також відповідати за оперативне вирішення складних або спірних питань та врегулювання розбіжностей між користувачами.

3. Відсутність чіткого регламенту бюджетування. Для постановки бюджетування необхідно провести трудомісткий попередній аналіз, визначивши центри фінансової відповідальності та відповідальних, види бюджетів, а також розробити внутрішню облікову політику, систему планування, аналізу та регламентації.

4. Надмірна деталізація бюджетів. Часом співробітник ПЕВ, при складанні бюджету включає творчу жилку, і на виході ми отримуємо бюджет із надмірною деталізацією - це може виражатися як у наявності зайвої аналітики, так і надто коротким періодом планування.

5. Ігнорування ковзного методу при планування бюджету. В умовах високої невизначеності можна і навіть потрібно застосовувати цей метод. Він полягає в тому, щоб планувати бюджет на певний період, при цьому періодично (як правило, щомісяця), переглядаючи та коригуючи запланований бюджет виходячи з фактичних даних за минулий період та зовнішніх факторів. Цей метод широко використовується при плануванні бюджету проектів

6. Ігнорування реальних потреб. Дуже часто основою бюджетів планування є дані минулих періодів, причому реальна потреба ринку геть чисто ігнорується, внаслідок чого ми отримуємо величезні розбіжності між

планом та фактом.

7. Відсутність регулярного контролю виконання бюджетів. Дуже часто співробітники підприємства вважають свою місію виконаною після того як бюджет заплановано та затверджено, забуваючи, що без постійного контролю виконання ефект від системи бюджетування знижується до нуля.

8. Відсутність зв'язку системи бюджетування із системою управлінського обліку. Іноді компанії стикаються з проблемою, що для аналізу запланованих бюджетів система управлінського обліку не може надати оперативну інформацію щодо передбачених у бюджетах аналітичних розрізів, тобто. управлінський облік через свою реалізацію виявляється просто нездатним надати потрібні дані.

Всі ці фактори є постійними супутниками традиційних систем планування та контролю та призводять до того, що компанія не може не отримати в результаті реальну картину планування, не провести аналіз беззбитковості, ні визначити чутливість сформованих бюджетів до можливих змін, ні визначити відповідальних за невиконання планів і т.д.

Однак усі проблеми в даний час інтенсивно вирішуються, а незаперечні переваги бюджетування ведуть до його швидкого повсюдного впровадження. Впровадження процесу бюджетування у АВ ТОВ «Агроцентр К» дозволить:

- розподіляти та використовувати ресурси;
- оптимізувати витрати підприємства та запровадити оперативний контроль за постійними та змінними витратами;
- покращувати платоспроможність товариства на базі ефективного управління потоками а саме грошовими;
- підвищувати якість та оперативність прийняття управлінських рішень;
- координувати, погоджувати впливи одиничних підрозділів і відділів підприємств, а також напрямів діяльності для досягнення поставлених глобальних цілей.

Узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що

ефективне бюджетування дозволяє компанії будувати гнучку фінансову політику за рахунок своєчасного контролю та прийняття випереджальних рішень для запобігання негативним наслідкам змін як у зовнішній, так і у внутрішній середовище. В результаті посилюється контроль за використанням ресурсів та знижуються непередбачені збитки.

3.3. Шляхи покращення управління виробничими витратами для забезпечення економічної безпеки підприємства

Управління виробничими затратами – є процедура спрямованого розвитку оптимального ступеня витрат організації. Аспектом оптимізації виступає мінімізація витрат, котра надає підприємству здатність одержувати переваги конкурентні на ринку збуту, реалізовувати динамічну ціноутворюючу політику, генерувати оптимальну виробничу програму і при інших рівних умовах отримувати високі прибутки. Проте скорочення ступеня витрат виробничих вважається значною проблемою, але не головною метою управління витратами виробничими, хоча й не ключовою метою керування виробничими витратами, адже дана оптимізація може привести до зниження якості продукції та сервісного обслуговування споживачів, відмовою від реалізації видів продукції, що користуються попитом, але потребують значних витрат, принаймні, на першому етапі їхнього впровадження.

Головною метою управління витратами виробничими є одержання або нарощення конкурентних переваг для задоволення економічної безпеки підприємства. З цієї причини безпосередньо ринкова спрямованість повинна цікавити впровадження нових технологій управління витратами, що дасть можливість благополучно гарантувати управління інноваційним інструментарієм ефективного функціонування.

Для того щоб ефективно управляти виробничими видатками, важливою обставиною вважається здійснення єдиного техніко-фінансового розгляду

діяльності підприємства, що містить не тільки освоєння організаційного і технологічного рівня виробництва, але і використання засобів основних, матеріалів сировини, і виробничих потужностей, робочої потужності також у цілому господарських взаємозв'язків, оскільки основне завдання виконання аналізу виробничими витратами – знайти джерела та способи зниження собівартості для підвищення прибутку товариства.

Для формування економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» запропонуємо основні резерви зниження витрат виробничих:

1. Поліпшення продуктивності праці:

- матеріальне заохочення;
- вдосконалення структури працівників товариства;
- підвищення трудової дисципліни.

2. Підвищення використання засобів основних:

- модернізація і оновлення основних фондів;
- поліпшення використання потужностей виробничих;
- мінімізація втрат від браку.

3. Економія енергетичних і матеріальних затрат:

- впровадження альтернативних енергоносіїв;
- удосконалення методів і технологій;
- використання нової сировини.

4. Зменшення затрат на обслуговування виробництва:

- запровадження нової структури управління;
- вдосконалення структури виробничої;
- поліпшення технологічної дисципліни.

Необхідно брати до уваги ту обставину, що не завжди можна отримати необхідний фінансовий результат від застосування заходів, спрямованих на поліпшення техніки і технологічні процеси. Тут слід здійснити систематичне дослідження, дати оцінку організації так само як систему і знайти зв'язок, який може допомогти поліпшити виробничий процес і вдосконалити систему організацію праці.

У результаті виконання ефективної політики відповідно до зменшення витрат виробничих організація отримає фінансову вигоду, що виражається в наступному:

1. Підвищення фінансового результату, який залишається у розпорядженні товариства.
2. Збільшення фінансового результату та розмірів відрахувань до фондів фінансового стимулювання.
3. Покращення фінансового становища товариства.

Створення ефективної стратегічної моделі оптимізації витрат вимагає не тільки вивчення витрат виробничих, але і розгляду механізму управління і контролю витрат, оскільки управління витратами вважається інструментом поліпшення підприємницьких дій. При цьому слід брати до уваги специфіку роботи сільськогосподарських підприємств, але безпосередньо галузеві особливості впливу на підрахунок витрат, відносини між суб'єктами інвестиційної діяльності, сортування витрат на виробництво предметів.

Подібним методом, в основі добре створеної системи управління витратами розробляються і пристосовуються стратегічну модель, що є джерелом процесів збільшення продуктивності виробничих процесів і оптимізації витрат, оскільки витрати повинні бути економічно аргументованими і регульованими.

Модель стратегічного управління витратами виробничими – це політика формування, створення якої має відповідати основним цілям і завданням товариства, але черговість дій і стадій її здійснення зобов'язана гарантувати збільшення продуктивності виробничої і невиробничої діяльності.

Головною метою стратегічної моделі фінансового обліку витрат вважається формування такого роду концепції, що виконує функції планування, розгляду і контролю роботи як окремих підрозділів, так і всього товариства. Приймаючи до уваги характерні риси і вид діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К», ми розробили модель стратегічного управління витратами

виробничими (рис. 3.10).

Всі без винятку зазначені етапи є взаємопов'язані, в такому випадку є зміна результатів виконання тієї чи іншої стадії вимагатиме зміни і адаптації. Потрібно підкреслити, що важливим при цьому є безпосередньо SWOT-аналіз як до вивчення стратегії управління витратами виробничими, так вже і після її здійснення, оскільки він дасть можливість виявити можливі шляхи оптимізації ланцюжка цінностей, відзначити тенденції формування виробничої діяльності і здійснити виправлення діючої концепції управління витратами.

Рис. 3.10. Стратегічна модель управління виробничими витратами АВ ТОВ «Агроцентр К»

Крім того значним кроком при вивченні стратегічної моделі управління витратами виробничими є створення ланцюжка цінностей товариства. Суб'єктами традиційного ланцюжка вважаються: сфера впливу,

постачальники матеріалу та сировини, можливі споживачі продукції, населення.

Ланцюг цінностей вважається концепцією послідовних операцій створення цінностей товариства. Він допоможе встановити взаємозалежність виробництва від подібних зовнішніх умов, як постачальники і споживачі, витрати на менеджмент і споживання товару, а також витрати каналів реалізована, тому він повинен бути індивідуальним, пристосованим до певного типу роботи і адаптованим до зовнішньої сфери. В основі підсумків виконаного SWOT-аналізу суб'єктів ланцюжка пріоритетів товариство здатне придбати єдиний вид пріоритетних напрямів формування своєї діяльності.

Для АВ ТОВ «Агроцентр К» Придатним буде запропонувати стратегію оптимізації виробничих витрат, що містить концепцію таких заходів:

1. Поліпшити рівня організації виробництва.
2. Поліпшити рівня технічного виробництва.
3. Скорочення витрат та відходів.
4. Зміна асортименту, обсягу продукції.
5. Використання неklasичних методів зниження затрат виробничих.
6. Освоєння нового виробництва, відкриття нових складів, цехів та підрозділів.
7. Запровадження нових, більш економної сировини та замінників.
8. Використання методу зменшення рівня затрат у прибутку.
9. Повне використання матеріалів та сировини у виробництві.
10. Впровадження механізму управління затратами на персонал.
11. Зменшення загальновиробничих затрат у результаті скорочення управлінського персоналу.
12. Зменшення затрат на ремонт шляхом застосування прогресивних методів ремонту.

Таким чином, для того щоб здійснити успішну систему управління витратами виробничими в АВ ТОВ «Агроцентр К», важливою обставиною вважається здійснення єдиного розгляду галузевих відмінностей

підприємства, підрахунок взаємозв'язку суб'єктів фінансової діяльності, об'єднання витрат на виробництво і характерні риси собівартості аграрного продукту. Подібна концепція повинна містити моделювання, складання плану витрат, їх систему, координацію, врегулювання і нагляд, оскільки в собівартості як в єдиній фінансовій групі виявляє своє відображення всі без винятку боки діяльності підприємства, а саме безпосередній рівень науково-технічного обладнання виробництва, організація праці, рівень застосування виробничих потужностей, застосування трудових ресурсів

Висновки до третього розділу

1. Методичні поради відповідно до розвитку обліково-аналітичної концепції витрат на виготовлення та випуск сільськогосподарської продукції умовах обмеженості трудових та фінансових ресурсів мають бути спрямовані рішення пріоритетних управлінських завдань. Вважаємо за необхідне формування такої системи управлінського обліку, призначенням якого є збір та обробка інформації, аналіз економічних показників, оцінка результатів діяльності центрів відповідальності, що забезпечить поточне планування та прогнозування тенденцій цих показників та напрямів.

2. Запропоновано графічну модель елемента управлінської складової обліково-аналітичної системи АВ ТОВ «Агроцентр К». Прямий зв'язок у системі управління являє собою запис, який сформований управлінським апаратом у згоді із завданнями управління та даними про економічне становищі, що склалися в макроекономіці. Дані заходи зобов'язані гарантувати доцільність та результативність роботи системи управління організації.

3. Обліково-інформаційне забезпечення витрат на виробництво продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» формується за допомогою складових обліково-аналітичної системи: управлінського обліку, звітності,

бюджетування та внутрішнього контролю

4. З метою підготовки управлінської звітності у внутрішньому положення щодо її створення в АВ ТОВ «Агроцентр К» слідує чітко визначити джерела даних для отримання кожного звітного показника аж до вказівок на ті рахунки обліку, які мають містити необхідні облікові відомості. Для виконання цих вимог керівникові АВ ТОВ «Агроцентр К» рекомендується заповнювати інформаційну картку, що відображає потреби у інформації структурних одиниць підприємства.

5. Для постановки системи управлінського обліку сільськогосподарської організації поряд з іншими етапами, необхідно розробити та застосовувати положення та інструкції щодо її організації, що включають норми та правила ведення управлінського обліку.

6. Інтеграція обліково-аналітичного забезпечення із застосуванням сучасних інформативних концепцій і технологій вважається одним з найбільш ефективних методів подання своєчасної інформації з метою оброблення, розгляду, контролю та прийняття рішень. Реалізація результативного контролю за витратами на виробництво являє собою складання плану витрат по структурних підрозділах і товариству у цілому, що передбачає бюджетування.

7. Для забезпечення економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» представимо основні резерви зменшення затрат на виробництво продукції: поліпшення використання основних засобів; підвищення продуктивності праці; економія енергетичних і матеріальних затрат, падіння затрат на обслуговування виробництва.

8. Головною метою стратегічної моделі бухгалтерського обліку затрат є створення необхідної концепції, яка буде здійснювати функції аналізу, планування та контролю діяльності як в окремих підрозділах, так і по товариству взагалі. Зважаючи на особливості діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» ми розробили форму моделі управління виробничими затратами.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Внаслідок проведеного дослідження що управління виробничими витратами з метою удосконалення економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» можна зробити наступні висновки:

1. На витрати виробництва як грошове уявлення витрачених на нього ресурсів впливає не тільки чисельний, але і ціновий фактор. Це дає можливість зіставляти різні різновиди витрат, приводячи їх до загального типу, які даються згідно з порівнянною формою. У результаті гарантується можливість порівнювати різні за змістом і призначенням витрати.

2. Керівництво виробничими витратами – необхідна частка короткочасної політики підприємства, зосередженої на надання поточної роботи потрібними ресурсами та безперебійності реалізації виробничо-господарської роботи.

3. Інтегрований показник фінансового стану АВ ТОВ «Агроцентр К» знаходиться в межах вище значення 7, отже рейтинг фінансового стану товариства А. Але потрібно зауважити, що в 2020 році інтегрований показник зменшився на 2,15 значення і наблизився до рейтингу Б, а з 2016 по 2019 рр. показник наблизений до максимального значення.

4. Провівши розрахунки систематизації ступенів економічної захищеності АВ ТОВ «Агроцентр К» і інтегральної ознаки економічної захищеності, можна дійти невтішного висновку, що АВ ТОВ «Агроцентр К» – прийнятний рівень економічної захищеності. Ця вимога характеризується кращим значенням майже всіх коефіцієнтів, що описують економічну безпеку підприємства. Незначна невідповідність трапилася через зниження значущості ознаки інноваційної і силової складових економічної безпеки товариства.

5. Метою внутрішнього контролю є неперервний і системний моніторинг виробничої, організаційної, збутової та фінансової діяльності всіх структурних підрозділів АВ ТОВ «Агроцентр К» для того, щоби виявити

резерви збільшення рівня ефективності, визначення відхилень і недоліків, вирішення виникаючих проблем та прийняття оптимальних управлінських рішень.

6. Аналіз складу витрат на виробництво продукції у додатку засвідчує, що загальна сума виробничих витрат в АВ ТОВ «Агроцентр К» збільшилася на 70,72 % або 149375,4 тис. грн. В структурі виробничих витрат найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати, сума яких за п'ять років повисилися на 61,92 %, але відсоткове відношення зменшилося на 3,78 %. Економія виробничих витрат здійснюється по паливо й енергія на 59,27 %. Це пояснюється значним зменшенням використанням вугілля, торфу, дров та газу.

При здійсненні ефективної діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» було запропоновано низку напрямів для подальшого удосконалення управління виробничими витратами для забезпечення економічної безпеки, а саме:

1. Запропоновано графічну модель елемента управлінської складової обліково-аналітичної системи АВ ТОВ «Агроцентр К». Прямий зв'язок у системі управління являє собою запис, який сформований управлінським апаратом у згоді із завданнями управління та даними про економічне становищі, що склалися в макроекономіці. Дані заходи зобов'язані гарантувати доцільність та результативність роботи системи управління організації.

2. Обліково-інформаційне забезпечення витрат на виробництво продукції АВ ТОВ «Агроцентр К» формується за допомогою складових обліково-аналітичної системи: управлінського обліку, звітності, бюджетування та внутрішнього контролю

3. З метою підготовки управлінської звітності у внутрішньому положення щодо її створення в АВ ТОВ «Агроцентр К» слідує чітко визначити джерела даних для отримання кожного звітного показника аж до вказівок на ті рахунки обліку, які мають містити необхідні облікові відомості. Для виконання цих вимог керівникові АВ ТОВ «Агроцентр К»

рекомендується заповнювати інформаційну картку, що відображає потреби у інформації структурних одиниць підприємства.

4. Для постановки системи управлінського обліку сільськогосподарської організації поряд з іншими етапами, необхідно розробити та застосовувати положення та інструкції щодо її організації, що включають норми та правила ведення управлінського обліку.

5. Для забезпечення економічної безпеки АВ ТОВ «Агроцентр К» представимо основні резерви зменшення затрат на виробництво продукції: поліпшення використання основних засобів; підвищення продуктивності праці; економія енергетичних і матеріальних затрат, падіння затрат на обслуговування виробництва.

6. Головною метою стратегічної моделі бухгалтерського обліку затрат є створення необхідної концепції, яка буде здійснювати функції аналізу, планування та контролю діяльності як в окремих підрозділах, так і по товариству взагалі. Зважаючи на особливості діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К» ми розробили форму моделі управління виробничими затратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: [навчальний посібник] / П.Й. Атамас. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. Безруких П.С. Состав и учет издержек производства и обращения / П.С. Безруких. – М.: ФБК Контакт, 1996. – 570 с.
3. Борисенко А.Б. Доцільність застосування системи калькулювання собівартості за змінними витратами в управлінні підприємством / А.Б. Борисенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – Суми, 2007. – Вип. 6-7 (26-27). – С.310-314.
4. Бухгалтерський словник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: Рута, 2001. – 224 с.
5. Вишневська О,М. Використання систем управління витратами в сільськогосподарських підприємствах / О М. Вишневська // Агросвіт, 2013. – №12. – С.17-19.
6. Гарифуллин К.М. Учет и калькулирование в автоматизированной подсистеме управления себестоимостью продукции / К.М. Гарифуллин. – Казань: Казан. ун-т, 1986. – 237 с.
7. Голов С.Ф. Управлінський облік: [підручник] / С.Ф. Голов. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
8. Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. / І. Є. Давидович. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 320 с
9. Демченко А. Виробничі витрати як об'єкт управління фінансово-економічною безпекою // А. Демченко, О. Ткаченко / Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: матеріали XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 28-30 жовтня 2021 р.: В 2 т. – Том 1. – Дніпро: Видавничо-поліграфічний центр «Гарант СВ», 2021. – С. 86-87.
10. Демченко А.В. Етапи процесу управління виробничими витратами в системі забезпечення економічної безпеки підприємства // А.В.

Демченко, О.С. Ткаченко / Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету) : колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька, О.М. Губарик – Дніпро: Пороги, 2021. – С. 202-214.

11. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет / К. Друри. – М. : Аудит, 1994. – С. 34.

12. Дубініна М.В. Значення трансакційних витрат у формуванні економічного потенціалу сільськогосподарського підприємства / М.В. Дубініна, О.І. Лугова // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2014. – С.3-11.

13. Економіка підприємства : [навч. посіб.] / І.М. Бойчук, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча ; 2-е вид., випр. і доп. – К. : Каравелла ; Львів : Новий світ, 2001. – 298 с.

14. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко ; 3-тє вид., випр. та доп. – К. : Знання, КОО, 2000. – 587 с.

15. Ивашкевич В.Б. Проблемы учета и калькулирования себестоимости продукции / В.Б. Ивашкевич. – М. : Финансы, 1974. – 159 с.

16. Кіреєва Н.В. Система показників беззбитковості у межах ЛІТ - методу управління витратами / Н.В. Кіреєва // Міжнародний бухгалтерський облік. – 2013. – № 36. – С. 38-48.

17. Ковтун С. Управління затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. 272 с.–Х. : Фактор, 2007.

18. Коненко В.В. Синтез методів організації ефективного управління витратами підприємств / В.В. Коненко, С.М. Гайденко, Д.В. Соколов // Економіка та держава, 2021. – №5. – С. 102-107.

19. Косминский Б.М. Себестоимость в плановом ценообразовании / Б.М. Косминский. – М., 1972. – 98 с.

20. Костякова А.А. Методи обліку витрат у рослинництві / А.А.

Костякова // Облік і фінанси, 2017. – №2. – С.13-20.

21. Крушельницька О.В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О.В. Крушельницька // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». – 2010. – Вип. 1(51) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/oc_gum/Vzhdtu_econ/2010_1/33.pdf.

22. Кулинич М.Б. Взаємозв'язок методів калькулювання і методів обліку витрат у вітчизняній і міжнародній обліковій практиці / М.Б. Кулинич, В.В. Фреюк // Агросвіт, 2014. – №7. – С.63-68 с.

23. Лабурцева О.І. Зниження витрат підприємства за допомогою аутсорсингу : зарубіжний досвід / О.І. Лабурцева // Інвестиції: практика та досвід, 2020. – №3. – С. 5-9.

24. Лебедев В. Г. Управление затратами на предприятии / В. Г. Лебедев, Т.Г. Дроздова, В. П. Кустарев. – СПб.: Бизнес-пресса, 2006. – 265 с.

25. Маркіна І.А. Теоретичні основи управління витратами підприємства / І.А. Маркіна, В.Л. Вороніна, А.І. Рудич // Держава та регіони, 2020. – №4(115). – С. 140-147.

26. Мороз С.І. Календарно-ресурсне управління витратами в рослинництві / С.І. Мороз // Агросвіт, 2014. – №1. – С.9-14.

27. Мочерний С.В. Економічна теорія: [посібник для студентів вищих закладів освіти] / С.В. Мочерний – К.: Видав. Центр “Академія”, 2005. – 640 с.

28. Мошковська О.А. Облік затрат і калькулювання собівартості продукції згідно з вітчизняним законодавством: подальший розвиток і шляхи вдосконалення / О.А. Мошковська // Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки». – 2009. – № 3(49) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_3/23.pdf.

29. Назаренко Т.П. Методичні аспекти обліку та управління витратами на виробництво продукції / Т.П. Назаренко, І.Б. Франчук, С.А. Вітер // Економіка та держава, 2021. – №7. – С. 83-89.

30. Нападовська Л.В. Управлінський облік : [підручник для вузів] /

Л.В. Нападовська ; 2-ге вид., доопрц. та доп. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – с. 64.

31. Нашкерська В.Г. Фінансовий облік / В.Г. Нашкерська. – К: Кондор, 2005. – 387 с.

32. Новый экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна ; 7-е изд. доп. – М., 2010. – 1472.

33. Озеран В.А. Модель обліково-аналітичного забезпечення системи управління витратами періоду / В.А. Озеран, Т.М. Бойчук // Міжнародний бухгалтерський облік. – 2014. – № 15. – С. 54-60.

34. Палий В.Ф. Основы калькулирования / В.Ф. Палий. – М. : Финансы и статистика, 1987. – 288 с.

35. Парасій-Вергуненко І.М. Концептуальні засади побудови системи управлінського обліку за центрами відповідальності в закладах вищої освіти / І.М. Парасій-Вергуненко // Фінанси України, 2019. – №6. – С. 70-80.

36. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Г .О. Партин. – Київ : УБС НБУ, 2008. – 219 с.

37. Пачолі Л. Трактат о счетах и записях: [пер. с итал.] / Л. Пачолі. – Мн.: Ред. Журн. “Финансы, учет, аудит”, 1995. – 160 с.

38. Первуляк І.В. Особливості формування фінансового результату через управління витратами / І.В. Первуляк, Є.В. Скляр // Агросвіт, 2020. – №15. – С. 54-59.

39. Петренко К. В. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник / К.В. Петренко, Н.Є. Скоробогатова. – К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 177 с

40. Петрик О.А. Чи існує в Україні і чи потрібен управлінський облік: дві думки провідних фахівців / О.А. Петрик // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – № 2. – С. 38.

41. Податковий кодекс України / Верховна Рада України; Кодекс

України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

42. Політична економія : [навч. посіб.] / К.Т. Кривенко, В.С. Савчук, О.О. Беляєв [та ін.] ; за ред. д.е.н., проф. К.Т. Кривенка. – К. : КНЕУ, 2005. – 508 с.

43. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>.

44. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х Андерсон, Д. Колдуэл ; пер. с англ. ; под ред. Я.В. Соколова ; 2-е изд., стереотип. – М. : Финансы и статистика, 2004. – С. 432.

45. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні: теоретико-методологічні аспекти / М.С. Пушкар. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 422 с.

46. Свиноус І.В. Методичні засади формування системи управління витратами на сільськогосподарських підприємствах / І.В. Свиноус, О.Ю. Гаврик, С.М. Хомовий // Економіка та держава, 2016. – №9. – С.9-12.

47. Соколов Я.В. Учет затрат – от теории к практике / Я.В. Соколов // Бухгалтерский учет. – 2005. – № 6. – С. 44–47.

48. Столяр Л.Г. Облік і контроль витрат виробництва та калькулювання собівартості лакофарбової продукції : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / Л.Г. Столяр. – К., 2013. – 185 с.

49. Теорія бухгалтерського обліку : [монографія] / Л.В. Нападовська, М. Добія, Ш. Сандер, Р. Матезіч [та ін.] ; за заг. ред. Л.В. Нападовської. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 735 с.

50. Ткаченко О.С. Підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства // О.С. Ткаченко, А. В. Демченко / Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези

доповідей V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 13-14 травня 2021 р. – Дніпро : ННІЕ, 2021. –С. 137-140.

51. Тормоса Ю.Г. Ціни та цінова політика : [навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / Ю.Г. Тормоса. – К. : КНЕУ, 2003. – 91 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://diplomvkarmane.org.ua/library/ekonomik_aknigi/225-2010-05-10-11-43-32/765-2010-06-23-19-15-15.

52. Турило А.М. Управління витратами підприємства : [навч. посіб.] / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 120 с.

53. Фабричнов А.М. Издержки производства и себестоимость в сельском хозяйстве: методологический аспект / А.М. Фабричнов – М. : Экономика, 1979. – С. 125.

54. Фостолович В.А. Місце управління витратами в сучасній системі управління підприємством / В.А. Фостолович, О.О. Сімаков // Економіка та держава, 2019. – №10. – С. 36-45.

55. Хорнгрен Ч. Управленческий учет / Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар ; 10-е изд. ; пер. с англ. – СПб. : Питер, 2005. – 1008 с.

56. Череп А.В. Управління витратами підприємств харчової промисловості в ринкових умовах господарювання : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка і управління підприємствами» / А. В. Череп. – К., 2008. – С. 38.

57. Чернецька О.В. Концептуальні підходи до управлінського обліку в сільському господарстві / О.В. Чернецька // Агросвіт, 2010. – №20. – С.29-33.

58. Чумаченко Н.Г. Методы учета и калькулирования себестоимости промышленной продукции / Н.Г. Чумаченко. – М. : Финансы, 1965. – 124 с.

59. Чумаченко Н.Г. Учет и анализ в промышленном производстве США / Н.Г. Чумаченко. – М. : Финансы, 1971. – с. 230.

60. Шароватова О.О. Методика управлінського обліку витрат у

рамках застосування позамовного методу на промисловому підприємстві / О.О. Шароватова, І.А. Омельченко // Аудиторські відомості. – 2015. – № 6. – С. 62-76.

61. Шумило Ю.О. Аналіз виробничих витрат у системі бюджетів підприємств / Ю.О. Шумило // Економіка та держава, 2009. – №2. – С.32-35.

62. Энтони Р. Учет: ситуации и примеры / Р. Энтони, Дж. Рис ; пер. с англ. ; под ред. и с предисл. А.М. Петрачкова. – М. : Финансы и статистика, 1993. – 560 с.

63. Юровский Б.С. Планирование, учет и анализ себестоимости продукции / Б.С. Юровский. – Харьков : Консульт, 2005. – 240 с.

64. Ярмоленко В.П. Собівартість – об'єктивна економічна категорія / В.П. Ярмоленко // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000. – № 8. – С. 8–13.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Оцінка майна та капіталу АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр., тис. грн.

№ з/п	Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення у % 2020р. до 2016р.
	Майно - усього	280407	328022	443218	478031	480120	171,59
1	Необоротні активи	101793	122183	166439	188509	205427	201,81
1.1	Основні засоби	88710	107225	153844	172395	192561	217,07
1.2	Довгострокові біологічні активи	6469	5897	6464	8509	9980	154,27
2	Оборотні активи	178614	205839	276779	289522	274693	154,31
2.1	Запаси	96725	90892	141122	140925	145513	151,38
2.2	Поточна дебіторська заборгованість	59621	95203	95597	103718	91332	153,19
2.3	Гроші, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції	388	391	241	105	167	43,04
2.4	Інші оборотні активи	204	161	121	386	537	263,24
2.5	Витрати майбутніх періодів	-	-	15147	15519	12080	-
3	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-
	Капітал- усього	280407	328022	443218	478031	480120	171,22
4.	Власний капітал	226256	247782	325202	351504	324828	143,57
4.1	Зареєстрований (пайовий) капітал	12	12	12	12	12	100,00
5.	Зобов'язання і забезпечення	54151	80240	118016	126527	155292	286,78
5.1	Довгострокові зобов'язання	3930	26001	37280	24908	36930	939,69
5.2	Поточні зобов'язання	50221	54239	80736	101619	118362	235,68
5.3	Поточна кредиторська заборгованість	22427	19754	31160	45508	34105	152,07
5.4	Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	-	-	-	-	-	-

ДОДАТОК Б

Оцінка руху та функціонального стану основних засобів АВ ТОВ

«Агроцентр К» за 2016-2020 рр.

№ з/п	Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2020р. до 2016р.
<i>Вихідна інформація, тис. грн.</i>							
1	Вартість основних засобів на початок року	94707	115314	139286	193818	222660	235,10
2	Надійшло за рік	20633	24765	54532	29181	32847	159,20
3	Вибуло за рік	26	793	-	339	297	1142,31
4	Вартість основних засобів на кінець року	115314	139286	193818	222660	255210	221,32
5	Нараховано амортизації за рік	5232	5457	7913	10291	12384	236,70
6	Знос основних засобів: а) на початок року	21372	26604	32061	39974	50265	235,19
	б) на кінець року	26604	32061	39974	50265	62649	235,49
<i>Показники руху основних засобів</i>							
7	Річний приріст(+) або зменшення(-), тис.грн.	20607,0	23972,0	54532,0	28842,0	32550,0	157,96
8	Темп зростання (зниження), %	121,8	120,8	139,2	114,9	114,6	-7,14
9	Темп приросту (зменшення), %	21,8	20,8	39,2	14,9	14,6	-7,14
10	Коефіцієнт оновлення, %	17,9	17,8	28,1	13,1	12,9	-5,02
11	Коефіцієнт вибуття, %	0,0	0,7	0,0	0,2	0,1	0,11
12	Період оновлення (можливого повного вибуття), років	5,6	5,9	3,6	7,7	7,9	2,25
13	Коефіцієнт заміни (простого відтворення),%	0,1	3,2	0,0	1,2	0,9	0,78
14	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,00
15	Період обороту, років	20,1	23,3	21,0	20,2	19,3	96,13
<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>							
16	Коефіцієнт зносу, %: а) на початок року	22,6	23,1	23,0	20,6	22,6	0,01
	б) на кінець року	28,1	27,8	28,7	25,9	28,1	0,05
17	Коефіцієнт придатності, %: а) на початок року	77,4	76,9	77,0	79,4	77,4	-0,01
	б) на кінець року	71,9	72,2	71,3	74,1	71,9	-0,05

ДОДАТОК В

Фінансові результати діяльності АВ ТОВ «Агроцентр К», тис. грн.

№ з/п	Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення у % 2020р. до 2016р.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	187215	276702	373999	347340	326156	174,21
2	Операційні витрати, у тому числі:						
	а) собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);	192279	239669	257118	268622	301056	156,57
	б) адміністративні витрати;	6759	11856	17795	20658	23200	343,25
	в) витрати на збут;	2129	1661	2851	4382	1005	47,21
2	г) інші операційні витрати.	8041	1527	1084	1491	2452	30,49
3	Валовий прибуток (збиток)	-5064	37033	116881	78718	25100	-495,66
4	Валовий прибуток (збиток) у % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-2,70	13,38	31,25	22,66	7,70	-284,51
5	Прибуток (збиток) від операційної діяльності	40273	29220	96094	54115	713	1,77
6	Фінансові та інвестиційні доходи	-	56	126	28	-	-
7	Фінансові та інвестиційні витрати	10606	7725	10084	13257	13691	129,09
8	Фінансовий результат до оподаткування	29667	21551	86136	40886	-12978	-43,75
9	Витрати (дохід) з податку на прибуток	-	-	-	-	-	-
10	Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-	-	-	-	-
11	Чистий прибуток (збиток)	29667	21551	86136	40886	-12978	-43,75
12	Чистий прибуток (збиток) у % до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15,85	7,79	23,03	11,77	-3,98	-19,83
16	Чистий прибуток (збиток) у % до валового прибутку (збитку)	-585,84	58,19	73,70	51,94	-51,71	534,14

ДОДАТОК Д

Оцінка фінансової стійкості АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення у % 2020р. до 2016р.
1. Показники структури капіталу								
1.1	Коефіцієнт автономії	>0,5	0,807	0,755	0,734	0,735	0,677	83,85
1.2	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,193	0,245	0,266	0,265	0,323	167,49
1.3	Коефіцієнт фінансування	>1	4,178	3,088	2,756	2,778	2,092	50,06
1.4	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,239	0,324	0,363	0,360	0,478	199,75
1.5	Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Зменшення	0,983	0,905	0,897	0,934	0,898	91,35
1.6	Коефіцієнт структури залученого капіталу	Збільшення	0,073	0,324	0,316	0,197	0,238	327,68
2. Показники стану оборотних активів								
2.1	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільшення	128393	151600	196043	187903	156331	121,76
2.2	Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів	>0,1	0,721	0,736	0,708	0,649	0,569	78,91
2.3	Коефіцієнт забезпеченості запасів	>0,5	1,090	1,377	1,183	1,107	0,916	84,09
2.4	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Збільшення	0,001	0,001	0,000	0,000	0,000	25,19
3. Показники стану основного капіталу								
3.1	Коефіцієнт реальної вартості майна	Збільшення	0,738	0,662	0,721	0,716	0,756	102,48
3.2	Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	Збільшення	0,317	0,327	0,347	0,361	0,401	126,50
3.3	Коефіцієнт накопичення амортизації	Збільшення	0,231	0,230	0,206	0,226	0,246	106,40
3.4	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Збільшення	1,749	1,685	1,663	1,536	1,337	76,46

ДОДАТОК Е

Оцінка ліквідності, платоспроможності та оборотності оборотних активів АВ

ТОВ «Агроцентр К», тис. грн.

№ з/п	Показник	Нормативне значення	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2020р. до 2016р.
1. Оцінка ліквідності								
1.1	Високоліквідні активи (А1)	≥П1	388	391	241	105	167	43,04
1.2	Середньоліквідні активи (А2)	≥П2	59825	95364	95718	104104	91869	153,56
1.3	Низьколіквідні активи (А3)	≥П3	117801	110084	165673	169794	170577	144,80
1.4	Найбільш строкові зобов'язання (П1)	≤А1	22427	19754	31160	45508	34105	152,07
1.5	Короткострокові зобов'язання (П2)	≤А2	27794	34485	49576	56111	84257	303,15
1.6	Довгострокові зобов'язання (П3)	≤А3	3930	26001	37280	24908	36930	939,69
2. Оцінка платоспроможності								
2.1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	≥0,2	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	18,26
2.2	Проміжний коефіцієнт покриття	≥0,7	1,19	1,76	1,19	1,02	0,77	64,70
2.3	Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	≥2	3,54	3,80	3,43	2,85	2,32	65,47
2.4	Коефіцієнт загальної платоспроможності	Збільшення	5,17	4,09	3,76	3,78	3,09	59,83
3. Оцінка оборотності оборотних активів								
3.1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	187215	276702	373999	347340	326156	174,21
3.2	Середньорічна вартість оборотних активів	-	164199	191927	241309	283151	282108	171,81
3.3	Коефіцієнт обертання оборотних активів	Збільшення	1,14	1,44	1,55	1,23	1,16	101,40
3.4	Коефіцієнт завантаження оборотних активів	Зменшення	0,88	0,69	0,65	0,82	0,86	98,62
3.5	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	Зменшення	316	250	232	293	311	99

ДОДАТОК Ж

Оцінка ділової активності АВ ТОВ «Агроцентр К» за 2016-2020 рр.

№ з/п	Показник	2016р.	2017р.	2018р.	2019р.	2020р.	Відношення у % (відхилення,+;-) 2020р. до 2016р.
Вихідна інформація, тис. грн.							
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	187215,0	276702,0	373999,0	347340,0	326156,0	174,21
2	Операційні витрати	-	-	-	-	-	-
3	Середньорічна вартість капіталу	259187,5	304214,5	385620,0	460624,5	479075,5	184,84
4	Середньорічна вартість необоротних активів	211644,0	237019,0	286492,0	338353,0	338166,0	159,78
5	Середньорічна вартість оборотних активів	94688,5	111988,0	144311,0	177474,0	196968,0	208,02
6	Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	104622,5	113942,5	137878,5	167733,5	170185,5	162,67
7	Середньорічна величина поточної дебіторської заборгованості	58176,5	77412,0	95400,0	99657,5	97525,0	167,64
8	Середньорічна вартість власного капіталу	211644,0	237019,0	286492,0	338353,0	338166,0	159,78
9	Середньорічна величина кредиторської заборгованості	16564,0	21090,5	25457,0	38334,0	39806,5	240,32
Показники ділової активності							
10	Загальний коефіцієнт обертання капіталу	0,72	0,91	0,97	0,75	0,68	94,25
11	Фондовіддача необоротних активів, грн	0,88	1,17	1,31	1,03	0,96	109,03
12	Коефіцієнт обертання оборотних активів	1,98	2,47	2,59	1,96	1,66	83,75
13	Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	182	146	139	184	217	119
14	Коефіцієнт обертання оборотних виробничих фондів та готової продукції і товарів	1,79	2,43	2,71	2,07	1,92	107,10
15	Тривалість одного обороту оборотних виробничих фондів, днів	201	148	133	174	188	93,37
16	Коефіцієнт обертання поточної дебіторської заборгованості	3,22	3,57	3,92	3,49	3,34	103,92
17	Тривалість одного обороту поточної дебіторської заборгованості, днів	112	101	92	103	108	96,22
18	Коефіцієнт обертання власного капіталу	0,88	1,17	1,31	1,03	0,96	109,03
19	Тривалість одного обороту власного капіталу, днів	407	308	276	351	373	91,71

Склад витрат на виробництво продукції

Показник	2016		2017		2018		2019		2020		2020 р. у % до 2016 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
Прямі матеріальні витрати у т.ч.	154915,4	73,34	164397,1	75,14	236544,3	73,00	246286,8	69,79	250846	69,56	161,92
- насіння та посадковий матеріал	11015	5,21	9419,2	4,31	11929,2	3,68	10133,9	2,87	13891,3	3,85	1033,97
- корми	87242,5	41,30	84766,9	38,75	98781,7	30,48	101543,1	28,77	114068,1	31,63	130,75
- інші	11518,5	5,45	9817,9	4,49	17974,4	5,55	32124,4	9,10	32589,7	9,04	1,43
- матеріальні добрива	23106,1	10,94	31319,6	14,32	55890,3	17,25	65888	18,67	61771,1	17,13	267,34
- пальне і мастильні матеріали	10600,6	5,02	11120,3	5,08	21454	6,62	22100,6	6,26	15611,2	4,33	147,27
- електроенергія	2703,1	1,28	2438	1,11	3171,4	0,98	3765,1	1,07	4140,1	1,15	153,16
- паливо й енергія	3605,5	1,71	1553	0,71	2929,5	0,90	1534,1	0,43	1468,5	0,41	40,73
- запасні частини	5124,1	2,43	13962,2	6,38	13226,7	4,08	9197,6	2,61	7306	2,03	142,58
Прямі витрати на оплату праці	12540,5	5,94	15905,2	7,27	35697,3	11,02	53994,2	15,30	52634,2	14,60	419,71
Інші прямі витрати	7151,7	3,39	33478,4	15,30	47171,4	14,56	47856,6	13,56	54380,6	15,08	760,39
Загальновиробничі витрати	36610,2	17,33	4996,8	2,28	4622,1	1,43	4777,8	1,35	2732,4	0,76	7,46
Усього витрат	211217,8	100,00	218777,5	100,00	324035,1	100,00	352915,4	100,00	360593,2	100,00	170,72

ДОДАТОК К

ДОДАТОК М

Звіт центру виробничих витрат на окремий вид сільськогосподарської продукції

Витрати виробництва конкретного виду сільськогосподарської продукції (пшениця яра)	Витрати за період (місяць)				Зміна	
	План		Факт		Абсолютне	Темп приросту, %
	Грн.	Питома вага, %	Грн.	Питома вага, %		
Прямі витрати:						
Витрати 1 (Насіння та посадковий матеріал)						
Витрати 2 (добрива)						
Витрати 3 (заробітна плата)						
Непрямі витрати:						
Витрати 1 (амортизація)						
Витрати 2 (кошти захисту рослин)						
Всього витрат						